

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota

Versie:	20 juni 2022
Vastgesteld door Bestuur:	28 juni 2022
Verantwoordingsorgaan geïnformeerd d.d.:	29 juni 2022

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Aard, missie, kernwaarden	5
2.1	Aard, doelstelling.....	5
2.2	Missie: wat willen we?	5
2.3	Kernwaarden.....	5
3	Organisatie en beheersing	7
3.1	Introductie	7
3.2	Bestuurlijke organisatie	8
3.2.1	Organogram	8
3.2.2	Bestuur	8
3.2.3	Beleggingscommissie.....	10
3.2.4	Pensioen- en communicatiecommissie	10
3.2.5	Finance & Risk Commissie.....	11
3.2.6	Raad van Toezicht	12
3.2.7	Verantwoordingsorgaan	12
3.2.8	Directie en pensioenbureau.....	13
3.2.9	Inkoop diensten	14
3.3	Geschiktheid, integriteit, beloning en diversiteit	14
3.3.1	Introductie.....	14
3.3.2	Geschiktheidsbeleid en educatie	14
3.3.3	Compliance en Integriteitsbeleid	16
	<i>Inrichting Compliance functie</i>	<i>17</i>
3.3.4	Beloningsbeleid	19
3.3.5	Diversiteitsbeleid	19
3.4	Uitbestede werkzaamheden.....	20
3.4.1	Introductie.....	20
3.4.2	Uitgangspunten en proces.....	20
3.4.3	Pensioenadministratie en financiële administratie	21
3.4.4	Strategisch advies, Fiduciaire dienstverlening, financieel Balansrisicomanagement en Vermogensbeheer	22
3.4.5	Custodian	22
3.4.6	Houderschap sleutelfunctie actuarieel en vervullerschap sleutelfunctie actuarieel en interne audit..	22
4	Pensioenregeling	23
4.1	Introductie	23
4.2	Aansluitcriteria.....	23
4.3	Uitvoeringsovereenkomsten.....	23
4.4	Kernelementen pensioenreglement	23
4.5	Vroegere werkgevers	26
4.6	Communicatiebeleid.....	26
5	Financiële opzet.....	27
5.1	Introductie	27

5.2	Voorziening pensioenverplichtingen / TV	27
5.2.1	Actuariële grondslagen en onderstellingen.....	27
5.2.2	Overige Technische voorzieningen	28
5.3	Premiebeleid	29
5.3.1	Financiering pensioenregeling.....	29
5.4	Toeslagbeleid.....	31
5.4.1	Ambitie	31
5.4.2	Toeslagenstaffel	31
5.4.3	Haalbaarheidstoets	32
5.5	Kortingsbeleid	33
5.6	Financiële crisis.....	33
5.7	Vereist eigen vermogen	34
5.8	Minimaal vereist eigen vermogen.....	34
5.9	Herstelplan.....	35
6	Balansrisicomanagement en Beleggingen.....	36
6.1	Introductie	36
6.2	Investment Beliefs.....	38
6.3	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen	39
6.4	Doel en stijl van het beleggingsbeleid	40
6.5	Risicohouding.....	40
6.6	Dynamisch Balansrisicomanagementbeleid.....	41
6.7	Strategische Asset-Allocatie en afdekkingen	42
6.8	Afdekking rente- en inflatierisico	44
6.9	Afdekking valutarisico	44
6.10	Derivatenbeleid	44
7	Integraal risicomanagement.....	46
7.1	Integraal risicomanagement ondersteunt beleidsbepaling en bedrijfsvoering	46
7.2	Risicomanagementcyclus	47
7.3	Governance Risicomanagement.....	47
7.4	Risico universum.....	49
7.5	Risicobeheersing.....	50

1 Inleiding

Stichting Pensioenfonds SNS REAAL werkt, conform artikel 6 lid 3 van de Statuten, volgens een Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Het doel van deze ABTN is een beschrijving te geven van het ten behoeve van het Pensioenfonds te voeren beleid, waarbij de financiële opzet en de grondslagen waarop het rust, gemotiveerd omschreven zijn.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aard, de missie, visie en kernwaarden van Stichting Pensioenfonds SNS Reaal (hierna: PFSR). In hoofdstuk 3 wordt een beschrijving gegeven van de organisatie en beheersing. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de kernpunten van de pensioenregeling beschreven. Hoofdstuk 5 beschrijft de Financiële opzet. Uiteengezet wordt op welke wijze de omvang van de verplichtingen wordt vastgesteld. Tevens wordt in dat hoofdstuk de wijze van financiering besproken. In hoofdstuk 6 wordt stilgestaan bij het beleggingsbeleid van het Pensioenfonds. Tot slot komt in hoofdstuk 7 het integraal risicomanagement aan de orde.

In bijlage I zijn de statuten, pensioenreglementen en beleidsdocumenten van PFSR opgenomen. In de tekst van de ABTN wordt naar deze stukken verwezen.

2 Aard, missie, kernwaarden

2.1 Aard, doelstelling

PFSR is ontstaan in 2004 door het samenvoegen van de uitvoering van de pensioenregelingen van SNS Bank en Reaal verzekeringen en beider rechtsvoorgangers.

Pensioenfonds SNS REAAL voert als zelfstandige organisatie de pensioenregelingen uit van:

- De Volksbank N.V. (hierna: de Volksbank)
- Athora Netherlands N.V. (hierna: Athora)
- Stichting Beheer SNS REAAL
- SRH N.V.
- Stichting fonds 21

PFSR is een ondernemingspensioenfonds dat wordt georganiseerd voor en door belanghebbenden binnen het fonds. Het bestuur van PFSR bestaat uit vertegenwoordigers namens de werknemers, de gepensioneerden en de werkgevers en wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter.

De pensioenregeling die PFSR uitvoert is een zogenaamde CDC-regeling; dit is een collectieve en solidaire pensioenregeling, waarin deelnemers jaarlijks pensioenrechten krijgen toegekend. De werkgever is aan niet meer gehouden dan het jaarlijks betalen van de overeengekomen premie.

De pensioenrechten voorzien de (gewezen) deelnemer van inkomen bij ouderdom, bij overlijden inkomen voor zijn of haar nabestaanden en premievrijstelling in geval van arbeidsongeschiktheid.

2.2 Missie: wat willen we?

Wij voeren voor onze deelnemers de pensioenregeling uit op een zorgvuldige, evenwichtige, maatschappelijk verantwoorde wijze. Wij zijn hier transparant over en communiceren hierover in begrijpelijke bewoordingen.

2.3 Kernwaarden

Uitvoering ten behoeve van onze deelnemers

PFSR voert de pensioenregeling in opdracht van de sociale partners uit en realiseert zich dat zij niet voor zichzelf maar voor haar deelnemers bestaat. In de besluiten die PFSR neemt staat steeds het belang van de deelnemers centraal. PFSR heeft geen commercieel belang (non-profit) en alle baten komen dan ook ten gunste van haar deelnemers. Dit vertaalt zich onder andere in een beheerst beloningsbeleid. De medewerkers van het pensioenbureau zijn in dienst van de Volksbank en vallen onder de cao van de Volksbank. Voor bestuurders in dienst van de werkgevers geldt dat zij geen beloning ontvangen, voor pensioengerechtigde bestuurders geldt een beperkte vergoeding.

Voor partijen die diensten verlenen aan PFSR gelden geen prestatiebeloningen, waardoor er geen belang is tot het nemen van onnodige risico's of het doen van verbodige transacties. PFSR maakt voor de uitvoering van de pensioenregeling kosten. Dit zijn kosten in verband met administratie, beleggingen, pensioenwet- en regelgeving en toezichthouders. PFSR streeft ernaar om de kosten per deelnemer te beperken en in lijn te houden met de kosten van vergelijkbare fondsen.

Zorgvuldig

PFSR draagt een grote verantwoordelijkheid met betrekking tot het inkomen van onze deelnemers en gezinsleden vóór en na de pensioendatum. Deze verantwoordelijkheid brengt met zich mee dat PFSR zeer zorgvuldig dient te handelen. Zo maakt PFSR in haar beleggingen afgewogen keuzes in de

afweging rendement en risico's en laat het bestuur zich niet leiden door opportunisme. Deze zorgvuldigheid beperkt zich niet alleen tot de uitvoering van de pensioenregeling maar heeft ook betrekking op de beleggingen.

Het bestuur vergewist zich regelmatig van de kwaliteit van de dienstverleners en onderneemt actie indien deze niet aan de gestelde kwaliteitseisen voldoen. PFSR streeft ernaar om voor al haar processen in control te zijn.

Evenwichtig

PFSR gelooft dat het delen van kosten en risico's tussen deelnemers leidt tot een betere uitgangspositie van alle individuele deelnemers. Deze kosten- en risicodeling heeft niet alleen betrekking op verschil in levensverwachting en tussen verschillende leeftijdsgroepen maar ook op de wijze waarop een pensioenfonds haar beleggingen kan doen. Het is ontegenzeggelijk waar dat de belangen van de verschillende deelnemers niet in alle situaties parallel lopen. Het bestuur van PFSR is zich hiervan bewust. In de besluiten die PFSR neemt, worden de belangen van de verschillende groepen deelnemers meegewogen. Het bestuur legt hierover verantwoording af aan een door de deelnemers van PFSR gekozen verantwoordingsorgaan.

Maatschappelijk verantwoord

Het bestuur stelt bij het beleggen het belang van de deelnemers voorop. Bovendien wil het bestuur een zo hoog mogelijk rendement realiseren bij een aanvaardbaar risico gegeven de risicohouding van de sociale partners. Het bestuur van PFSR wenst bij de uitvoering van het vermogensbeheer zo veel mogelijk rekening te houden met sociale, governance en milieuoverwegingen. Dit heeft zij ook vast gelegd in de verklaring beleggingsbeginselen. In deze beginselen is ook vastgelegd dat indien de keuze voor maatschappelijk verantwoord beleggen de verhouding tussen risico en rendement verslechtert, het bestuur kan besluiten om af te wijken van het uitgangspunt dat beleggingen overwegend maatschappelijk verantwoord dienen te zijn.

Begrijpelijke en transparante communicatie

Het bestuur realiseert zich dat pensioenen door deelnemers vaak als ingewikkeld worden ervaren. PFSR streeft ernaar om naar deelnemers zo duidelijk en eenvoudig mogelijk te communiceren over hun pensioenen. Ook vindt het bestuur het belangrijk dat de deelnemers op de hoogte zijn van de ontwikkelingen in PFSR. Niet alleen in goede maar ook in mindere tijden informeert PFSR de deelnemers over de door haar genomen besluiten, gemaakte keuzes en achterliggende overwegingen.

PFSR zorgt voor een up-to-date website, waar de deelnemers de voor hen meest relevante informatie wordt toegelicht. Dit alles doet PFSR in voor deelnemers begrijpelijke verwoordingen.

3 Organisatie en beheersing

3.1 Introductie

De autonomie die de wet een stichtingsbestuur toekent, is in het geval van ons pensioenfondsbestuur ingekaderd door de statuten¹ en wettelijke eisen die aan pensioenfondsen en hun bestuur worden gesteld. Hoewel het bestuur zijn eigen leden benoemt, kan het slechts benoemen wie daarvoor door de actieve deelnemers, gepensioneerden of werkgever worden voorgesteld. Alleen de (niet stemgerechtigde) onafhankelijke voorzitter kan het bestuur zelfstandig benoemen. Benoeming van een lid van het bestuur, inclusief de voorzitter, wordt aan de raad van toezicht voorgelegd.

Voor bepaalde belangrijke besluiten moet het bestuur goedkeuring of advies vragen aan de raad van toezicht (RvT) en het verantwoordingsorgaan (VO). Daarnaast rapporteert het bestuur aan het verantwoordingsorgaan en heeft het VO het recht om het beleid van het bestuur op alle terreinen te onderzoeken. De bevindingen worden in het jaarverslag opgenomen.

De RvT van PFSR bestaat uit 3 van het pensioenfonds en werkgevers onafhankelijke leden en houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in PFSR en ziet toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever(s) en in het jaarverslag. Daarnaast staat de RvT het bestuur met raad ter zijde.

De sleutelfuncties van PFSR (houderschap en het vervullerschap) zijn ingericht als volgt:

- Functie risicobeheer: manager integraal risicomanagement (houderschap); manager integraal risicomanagement (vervullerschap), FRC (mede-vervullerschap op 2^e lijns risico-onderdelen compliance, operationeel en financieel, zie IRM-beleid §4.5);
- Functie actuarieel: certificerend actuaris (houderschap); certificerend actuaris (vervullerschap);
- Functie interne audit: voorzitter bestuur (houderschap); interne audit department de Volksbank (vervullerschap).

De administratie van PFSR en het jaarverslag worden door onafhankelijke accountants gecontroleerd. De accountantsverklaring wordt met het jaarverslag gepubliceerd.

Bij de certificering van de jaarrekening is ook een onafhankelijke actuaris betrokken.

Voorts schakelt het bestuur bij zaken met actuariële aspecten een raadgevend actuaris in om zich te verzekeren van de goede informatie bij de besluitvorming.

In dit bestuurlijk kader moeten ook de toezichthouders Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) worden genoemd. Het bestuur streeft een goede en constructieve relatie na.

Deze zaken en de toenemende regelgeving vereisen toenemende geschiktheid en ervaring bij het bestuur. De bestuurstaken zijn de afgelopen jaren in omvang, complexiteit en tijdsbeslag toegenomen. Jaarlijks toetst het bestuur, onder meer middels een zelfevaluatie, of nadere bestuurlijke maatregelen nodig zijn.

¹ Zie bijlage I: statuten en overzicht aan- en aftreden van bestuurders

3.2 Bestuurlijke organisatie

3.2.1 Organogram

3.2.2 Bestuur

Het paritair samengestelde bestuur en het beheer van PFSR is volgens artikel 7 van de statuten opgedragen aan een college van minimaal vier en maximaal acht leden. Het bestuur wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter (zonder stemrecht). Het aantal zetels voor de werkgeversvertegenwoordiging bedraagt minimaal één en maximaal twee. Eén werkgeversbestuurslid wordt door de Volksbank voorgedragen en één werkgeversbestuurslid door Athora. De verdeling van de zetels voor de werknemersvertegenwoordiging (deelnemers en pensioengerechtigden) vindt plaats op basis van de onderlinge getalsverhoudingen, met dien verstande dat het aantal zetels voor pensioengerechtigden minder dan de helft bedraagt van het aantal zetels voor de werknemersvertegenwoordiging en maximaal 25% van het aantal zetels van deelnemers plus werkgevers plus pensioengerechtigden. De huidige verdeling van de zetels voor de werknemersvertegenwoordiging is vier deelnemers en twee pensioengerechtigden.

De voordrachten voor de werknemersvertegenwoordiging geschieden op basis van de vooraf door het bestuur opgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde en aan het verantwoordingsorgaan beschikbaar gestelde profielschets voor de vacante positie. Bij een (her)benoeming toetst het bestuur of de kandidaat voldoet aan de opgestelde profielschets, inclusief een toets op geschiktheid. De raad van toezicht, aan wie de (her)benoeming van de kandidaat wordt voorgelegd, kan de benoeming van een bestuurder (inclusief de voorzitter) beletten indien deze niet voldoet aan de profielschets. Benoeming (en herbenoeming) geschiedt onder voorbehoud van instemming door De Nederlandsche Bank N.V.

Bij vacatures wordt een, door de RvT goed te keuren profielschets van de gewenste bestuurder opgesteld, die rekening houdt met het op dat moment gewenste profiel qua diversiteit, ervaring, deskundigheid en competenties van de zittende bestuursleden. Het bestuur houdt daarbij de volgende prioriteit aan:

1. continuïteit en geschiktheid
2. afspiegeling werkgever
3. leeftijd en geslacht

Het bestuur benoemt de onafhankelijke voorzitter, het advies van het verantwoordingsorgaan gehoord hebbende. De RvT kan de benoeming van de onafhankelijk voorzitter beletten indien de kandidaat niet voldoet aan de profielschets.

Het bestuur heeft o.a. de volgende verantwoordelijkheden:

- het zorgdragen voor de formele opdrachtaanvaarding van de door werkgevers en werknemers aan PFSR opgedragen pensioenregeling. Het bestuur toetst daarbij aan de doelstellingen en beleidsuitgangspunten van PFSR.
- het beheer van het pensioenfonds, dat wil zeggen het uitvoeren van de door de werkgevers geaccordeerde pensioenregeling en het (laten) doen van pensioenuitkeringen.

Het bestuur heeft de volgende bevoegdheden en taken:

- vaststellen en/of wijzigen van de statuten en het goedkeuren van wijzigingen daarin, na voorafgaand advies – tenzij de wijziging een op grond van enig voor PFSR bindende regeling of voorschrift betreft - door het verantwoordingsorgaan;
- het sluiten van overeenkomsten met de werkgevers;
- het jaarlijks uitbrengen van een jaarverslag over het in het voorgaande boekjaar gevoerde beleid in de vorm van een bestuursverslag met jaarrekening, voorzien van een door de accountant ondertekende verklaring en een actuariel verslag, uitgebracht door de certificerende actuaris;
- het (doen) vervaardigen van de opgaven, vereist door wettelijke bepalingen en door DNB (toezichthouder);
- het goedkeuren van de beleggingsstrategie en de daarop gebaseerde beleggingsplannen;
- zorg voor vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, in overleg met de overige organen van PFSR;
- het vaststellen van de begroting;
- het goedkeuren van het pensioenreglement, alsmede wijzigingen daarin;
- het benoemen van bestuursleden, het benoemen van de onafhankelijke voorzitter;
- het benoemen van leden van de beleggings-, pensioen- en communicatiecommissie en finance en riskcommissie
- het benoemen van accountant en certificerende en adviserende actuaris;
- het sluiten van overeenkomsten in het kader van uitbesteding;
- het benoemen van een compliance officer, die belast is met het toezicht op de naleving van de gedragscode van PFSR;
- het instellen van een verantwoordingsorgaan;
- het instellen van een raad van toezicht, gehoord hebbende het advies van het verantwoordingsorgaan;
- het goedkeuren van wijzigingen in het huishoudelijk reglement voor het verantwoordingsorgaan;
- het vaststellen en/of wijzigen van de actuariële- en bedrijfstechnische nota;
- het vaststellen van de gedragscode van PFSR, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement beleggingscommissie, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement pensioen- en communicatiecommissie, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement finance- en riskcommissie, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement verantwoordingsorgaan, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het reglement raad van toezicht, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het directiestatuut, alsmede wijzigingen daarin;
- het vaststellen van het beloningsbeleid van PFSR, alsmede wijzigingen daarin, na goedkeuring van de raad van toezicht, gehoord hebbende het advies van het verantwoordingsorgaan;
- het vaststellen en/of wijzigen van uitvoeringsbesluiten;
- het (doen) verrichten van betalingen aan pensioengerechtigden en overige belanghebbenden;
- het benoemen van leidinggevende functionarissen bij PFSR;
- het liquideren van PFSR.

Het bestuur heeft de beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering gedelegeerd aan het pensioenbureau. Daarnaast heeft het bestuur de dagelijkse uitvoering van het beheer van het pensioenfonds bij het pensioenbureau ondergebracht.

3.2.3 Beleggingscommissie

De door het bestuur ingestelde beleggingscommissie is belast met de nadere (tactische) invulling, de uitvoering van het strategische beleggingsbeleid en de monitoring en evaluatie van het beleid. De rol en verantwoordelijkheden van de commissie zijn beschreven in het door het bestuur vastgestelde reglement beleggingscommissie². De BC heeft een 1^e lijns verantwoordelijkheid met betrekking tot financieel risicomanagement, een door het bestuur gedelegeerde verantwoordelijkheid.

De Commissie heeft een *voorbereidende, adviserende* en monitorende rol met betrekking tot:

- Het opstellen van het Strategische Beleggingsplan op basis van onder andere de uitkomsten van de voorafgaande ALM-studie.
- Business cases door strategisch adviseur in afstemming met de fiduciair vermogensbeheerder worden met een advies van de BC doorgeleid naar het bestuur ter besluitvorming.
- Het opstellen van het Jaarbeleggingsplan op basis van het Strategisch Beleggingsplan.
- Het Bestuur in het kader van het DBRM te adviseren met betrekking tot een aanpassing van de SAA, inclusief niveaus van rente-, valuta-, aandelenkoers- en inflatierisicoafdekking, vooruitlopend op een mogelijke overgang van Dekkingsgraadregio, zoals omschreven en bepaald in het DBRM.
- Het Bestuur in het kader van het DBRM te adviseren met betrekking tot transacties terzake risicoafdekkingen en beleggingen en andere voorstellen van bijzondere aard en omvang die het risicoprofiel van het fonds (kunnen) beïnvloeden ten opzichte van het door het Bestuur geaccordeerde profiel.
- Evaluatie en beoordeling van de fiduciair Vermogensbeheerder (jaarlijks) en de strategisch adviseur (eens per 3 jaar) ter advisering aan het Bestuur.
- De Commissie is te allen tijde gerechtigd om het Bestuur gevraagd en ongevraagd van advies te dienen op het gebied van balanssturing en beleggingen en daarbij eventueel voorstellen te doen met betrekking tot aanpassing van het beleid en/of de portefeuille van het Fonds.
- De Commissie heeft het *mandaat* om:
 - De wijze van bijsturing van de portefeuille, naar aanleiding van het besluit tot herbalanceren door het bestuur, te accorderen en te doen uitvoeren, indien en voor zover passend binnen de SAA, het DBRM, het herbalanceringsbeleid en het overeengekomen vermogensbeheermandaat.
 - Zelfstandig te besluiten over de eventuele uitvoering van operationele adviezen van de fiduciair Vermogensbeheerder voor zover deze binnen het mandaat vallen van dit Reglement.
 - (Externe) beleggingsinstellingen (fondsbeheerders) en (externe) asset managers te selecteren en te ontslaan, al dan niet, op voorstel en advies van de fiduciair vermogensbeheerder.

3.2.4 Pensioen- en communicatiecommissie

De Pensioen- en communicatiecommissie heeft een voorbereidende en adviserende rol inzake het strategische beleid m.b.t. de deelnemerscommunicatie richting het bestuur. Daarnaast heeft de commissie een voorbereidende en adviserende rol inzake pensioen-juridische onderwerpen en richt het zich onder andere op het volgen en “duiden” van de ontwikkelingen m.b.t. pensioenwetgeving en de vormgeving, uitvoering en uitvoerbaarheid van het pensioenreglement.

De Commissie bespreekt in haar vergaderingen de volgende rapportages:

- de SLA- en de klachtenrapportages van BSG met betrekking tot het pensioenbeheer;
- de kwartaalrapportages van BSG met betrekking tot de deelnemerscommunicatie.

² Zie bijlage I: Reglement beleggingscommissie

De Commissie beoordeelt jaarlijks, tezamen met het Pensioenbureau, het functioneren van de uitvoeringsorganisatie die verantwoordelijk is voor het pensioenbeheer van het Fonds en aan wie bepaalde activiteiten van de PCC zijn uitbesteed.

De Commissie bespreekt de adviezen van de adviserend actuaris met betrekking tot:

- de tarieven/grondslagen van het Fonds;
- de premie en de kostencomponenten van het Fonds;
- het opbouwpercentage van het pensioen in het pensioenreglement van het Fonds.

De Commissie bestaat uit minimaal drie en maximaal vijf leden, waaronder een voorzitter en een vicevoorzitter die beide lid van het bestuur zijn. Het Bestuur stelt vast uit hoeveel leden de Commissie bestaat. De leden van de Commissie worden door het Bestuur benoemd. Het aantal bestuursleden in de Commissie bedraagt minimaal twee en maximaal drie, waarvan tenminste één namens de deelnemers en tenminste één namens de gepensioneerden. De Commissie bevat voorts tenminste één deskundige vanuit het Pensioenbureau. Daarnaast kan de Commissie een deskundige vanuit de uitvoeringsorganisatie (BSG) bij vergaderingen uitnodigen. De Commissie kan ook deskundigen uitnodigen vanuit P&O namens de Werkgevers

Een reglement³ regelt de taak, functie, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, samenstelling en werkwijze van de commissie.

3.2.5 Finance & Risk Commissie

Het reglement van de finance & riskcommissie⁴ regelt de taken, functie, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, samenstelling en werkwijze van de commissie.

De finance & riskcommissie (hierna FRC) bestaat uit drie leden vanuit het bestuur. Het bestuur benoemt de leden en de voorzitter. Het pensioenbureau heeft een voorbereidende rol en vervult het ambtelijk secretariaat. De FRC vergadert doorgaans vier keer per jaar.

De FRC heeft primair een 2^e lijns risicorol binnen het 3 lines of defense model van het fonds. Dit omvat onder andere:

- Verantwoordelijkheden m.b.t. de risicokaders: dit omvat beoordelen en goedkeuren van het integraal risicomanagementbeleid, beleidslijnen voor de sleutelfuncties risicobeheer en actuariële en de risicohouding en de risicobereidheid van het pensioenfonds. Daarnaast vaststellen of het pensioenfonds en haar uitvoerders de risicokaders naleven. Na de beoordeling door de FRC wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld om het beleid en de risicobereidheid vast te stellen.
- Verantwoordelijkheden m.b.t. de opzet (inrichting) en werking van integraal risicomanagement: inclusief interne beheersing en het resulterende risicoprofiel. Dit omvat monitoring van rapportages over integraal risicomanagement; beoordeling van de opzet en werking van de interne beheersingssystemen waarmee het fonds werkt voor de financiële verantwoording en rapportages daarover, de beoordeling van de bevindingen en rapportages van de sleutelfunctiehouder risicobeheer, de beoordeling van de kwartaal In Control Verklaringen van externe uitvoerders (ICV's) en van de ICV van directeur pensioenbureau en de beoordeling van de management rapportage. De FRC ziet erop toe dat significante tekortkomingen in de beheersing ("key controls") tijdig en adequaat worden opgelost en bewaakt de opvolging van verbeterpunten;
- Verantwoordelijkheden m.b.t. de naleving van wet- en regelgeving en interne regels (Compliance) door monitoring en bewaking van de naleving van relevante wet- en regelgeving d.m.v. periodieke compliance risk assessment en/of jaarlijkse herijking hiervan; Opzetten van het compliance thema raamwerk en/of 2-jaarlijkse herijking hiervan, de herijking van de periodieke SIRA, de controle van de hierboven beschreven ICV's van de uitvoerder op het gebied van naleving wet- en regelgeving; kennisname van de rapportage door de externe compliance officer m.b.t. de naleving van de interne gedragscode en insidersregeling.

³ Zie bijlage I: Reglement pensioen- en communicatiecommissie

⁴ Zie bijlage I: Reglement finance & riskcommissie

Daarnaast heeft de FRC ook een 1^e lijns-rol, dit omvat onder andere:

- Verantwoordelijkheden m.b.t. Finance & Rapportages. Dit houdt onder andere in: beoordelen van en adviseren van het bestuur over de begroting van het pensioenfonds; kostenbewaking van de interne kosten; advisering van het bestuur over de btw-vraagstukken van het pensioenfonds, bewaken van de planning- en control-cyclus ('jaarwerk'); Adviseren m.b.t. de opmaak en de opstelling van de jaarrekening, het beoordelen van het jaarwerk-proces, het beoordelen van de navolgende onderdelen van het jaarverslag: het bestuursverslag, de reactie op de RvT- en VO-verslag en overige gegevens alsmede de DNB-jaarstaten en het bestuur adviseren hierover. Ook bewaakt de FRC het proces van totstandkoming van en het proces van de toetsing van de kwaliteit en inhoud van rapportages zoals de DNB-kwartaalstaten (beleggingen) en de maandrapportage (dekkingsgraad). Beoordeelt de bevindingen en rapportages van de externe accountant.
- Verantwoordelijkheden m.b.t. de Actuariële functie (voorziening pensioenverplichtingen en actuariële analyse) en van het (uitbestede) Pensioenbeheer. Dit betekent onder meer kennismaken van de bevindingen en rapportages van de sleutelfunctiehouder Actuarieel (2^e lijn) en van de (externe) waarmerkend actuaris, procesbewaking en controles op het (uitbestede) pensioenbeheer en op uitbestede actuariële berekeningen en ondersteuning mede aan de hand van de SLA-rapportages, ICV's en ISAE-rapportages.
- De Commissie beoordeelt jaarlijks het functioneren van de accountant en actuaris (raadgevend en waarmerkend) en de vervuller en houder van de actuariële sleutelfunctie. Eventuele inschakeling en uitvoering van niet-controle-werkzaamheden (overige dienstverlening) door de accountant en certificerend actuaris wordt meegewogen.

3.2.6 Raad van Toezicht

De RvT houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever(s) en in het jaarverslag. De RvT staat het bestuur met raad ter zijde.

Aan de goedkeuring van de RvT zijn onderworpen de besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- het bestuursverslag en de jaarrekening;
- de profielschets voor bestuurders;
- het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloning van de RvT;
- de gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

In de statuten en het reglement⁵ raad van toezicht worden de taken en bevoegdheden van de raad beschreven.

3.2.7 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) bestaat uit deelnemers en pensioengerechtigden, op basis van onderlinge getalsverhoudingen, die worden gekozen uit en door de deelnemers en pensioengerechtigden. De werkgevers) is met maximaal twee zetels vertegenwoordigd. Eén of meerdere gewezen deelnemers kunnen zitting hebben.

Het VO heeft de volgende taken en bevoegdheden:

⁵ Zie bijlage I: Reglement raad van toezicht

- Het jaarlijks geven van een algemeen oordeel over het handelen van het bestuur in algemene zin; het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar; de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben.
- Het voordragen van bestuursleden voor werknemers-bestuurszetels namens de actieven en pensioengerechtigden-bestuurszetels namens de pensioengerechtigden.

Daarnaast adviseert het VO het bestuur desgevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het fonds betreffen, maar in ieder geval over elk voorgenomen besluit van het bestuur terzake:

- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst met de werkgever;
- een statutenwijziging, tenzij een wijziging noodzakelijk is geworden op grond van enig voor het fonds bindende regeling of voorschrift;
- het vaststellen van het jaarverslag;
- de herbenoeming van bestuursleden; dit geldt niet voor bestuursleden die door de werkgever worden voorgedragen;
- de benoeming van de onafhankelijke voorzitter;
- het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid;
- het wijzigen van het beleid ten aanzien van het VO;
- de vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- het strategische beleggingsbeleid;
- de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten;'
- vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien toepassing wordt gegeven aan artikel 134 van de Wet (korting);
- gehele of gedeeltelijke overdracht van verplichtingen van het Fonds of de overname van verplichtingen door het Fonds;
- liquidatie van het Fonds;
- het omzetten van het Fonds in een andere rechtsvorm en samenvoeging van Pensioenfondsen

Voor een wijzigingsbesluit van het reglement VO⁶ heeft het VO het goedkeuringsrecht.

Het Bestuur is verplicht het verantwoordingsorgaan te informeren over:

- een noodzakelijke wijziging van statuten op grond van enig voor PFSR bindende regeling of voorschrift, hetzij van overheidswege, hetzij van andere aard;
- het vaststellen van de jaarrekening;
- de jaarlijkse begroting;
- de wijzigingen in het pensioenreglement;
- de profielschets van leden van het bestuur;
- de (wijzigingen in) de ABTN;
- (wijziging in) actuariële grondslagen;
- een herstelplan;
- premierugstorting
- de aanstelling van een bewindvoerder of de beëindiging van de situatie waarbij een curator moet worden benoemd.

3.2.8 Directie en pensioenbureau

Directie

Het dagelijks beleid van het pensioenfonds wordt uitgevoerd door het pensioenbureau onder supervisie van de directeur als hoofd van het pensioenbureau. Hierover wordt jaarlijks verantwoording afgelegd door de directeur via een interne In Control Verklaring aan het bestuur. Periodiek vindt hierop controle plaats door de sleutelfuncties van het fonds. De directeur is verantwoordelijk voor de operationele uitvoering door het pensioenbureau en tezamen met het pensioenbureau voor het toezicht op de (dagelijkse)

⁶ Zie bijlage I: Reglement verantwoordingsorgaan

activiteiten van externe deskundigen en uitvoerders. Een statuut directie en pensioenbureau⁷ is van toepassing op de directie en het pensioenbureau van PFSR.

Pensioenbureau (PB)

Het PB is ten behoeve van o.a. beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en beleidsevaluatie, ter ondersteuning en onder supervisie van het bestuur en voor het onderhouden van contacten met externe dienstverleners en adviseurs (inclusief pensioenadministrateur, (fiduciair) vermogensbeheerder en financieel balansrisicomanagement).

Een aantal medewerkers van het PB is in dienst van de Volksbank, onder gelijktijdige en volledige detachering naar en voor het pensioenfonds. Het PB acteert onder de leiding van de directeur van het fonds. Andere medewerkers zijn ZZP-ers danwel betrokken uit externe bureaus.

Het hierboven toegelichte directiestatuut is onderliggend voor het PB aangevuld met een regeling PB-verantwoordelijkheden als maatregel van interne beheersing.

3.2.9 Inkoop diensten

Het fonds koopt de volgende diensten in:

- Bank of New York Mellon SA/NV : Effectenbewaarneming van de “custodable assets” en bankier beleggings- en derivatenrekeningen;
- Copyplatform: Extern communicatieadvies;
- de Volksbank, Interne audit dienstverlening m.b.t. vervullerschap interne audit;
- Ernst & Young Accountants LLP: Extern accountant;
- Holland van Gijzen: Uitvoering en toetsing van specifiek omschreven compliance diensten
- Mercer (tot medio 2020): adviseur Asset Liability Managementstudie;
- Ortec Finance B.V. : Strategisch adviseur;
- PwC Pensions Actuarial & Assurance Services B.V.: Raadgevend actuaaris;
- Simmons & Simmons: Juridisch adviseur beleggingen;
- Van Doorne Advocaten: (pensioen-)juridisch advies;
- Willis Towers Watson: Certificerend actuaaris en sleutelfunctiehouder en -vervuller Actuarieel;

3.3 Geschiktheid, integriteit, beloning en diversiteit

3.3.1 Introductie

Pensioenfondsbestuurders (maar ook de leden van de fondsorganen) dragen een grote verantwoordelijkheid. De deelnemers van PFSR zijn immers in grote mate afhankelijk van de door hen bij PFSR opgebouwde pensioenen.

Het is dan ook van belang dat de bestuurders (aantoonbaar) geschikt zijn voor hun rol en dat zij zich integer gedragen. Vanzelfsprekend geldt dit evenzeer voor de leden van de fondsorganen. PFSR heeft dan ook beleid ontwikkeld om dit zo veel mogelijk te waarborgen.

3.3.2 Geschiktheidsbeleid en educatie

Het bestuur hecht grote waarde aan (een meer dan voldoende) kennis van de bestuursleden (en overige betrokkenen bij PFSR) op al die terreinen die noodzakelijk zijn voor het op een juiste wijze kunnen besturen van PFSR en het verrichten van de taken.

PFSR heeft in het Beleidsplan Geschiktheidsbevordering⁸ inhoud gegeven aan het op peil brengen en houden van de geschiktheid van de bestuursleden en leden van andere bestuurlijke organen van ons pensioenfonds. Hierin wordt onderscheid gemaakt naar twee geschiktheidsniveaus, te weten:

⁷ Zie bijlage I: statuut directie en pensioenbureau

⁸ Zie bijlage I: beleidsplan geschiktheidsbevordering en opleidingsplan en overzicht aan- en aftreden bestuurders

Geschiktheid niveau A

Dit omvat de basis vereisten waaraan iedere individueel bestuurslid minimaal behoort te voldoen. Het gaat hierbij om de kennis, inzicht én oordeelsvorming die aanwezig moet zijn op de zeven hieronder genoemde deskundigheidsgebieden:

1. Besturen van een pensioenfonds
2. Relevante wet- en regelgeving
3. Pensioenregelingen en –soorten
4. Financiële aspecten
 - a. actuariële aspecten en financiering
 - b. beleggingsbeleid en vermogensbeheer
 - c. verslaggeving
 - d. balansmanagement
5. Administratieve organisatie en interne controle
6. Communicatie
7. Uitbesteding

Daarnaast zijn bij iedere bestuurder de competenties aanwezig om naar behoren te kunnen besturen en het daarvoor vereiste professionele gedrag.

Geschiktheid niveau B

Dit omvat de eisen waaraan het pensioenfondsbestuur als collectief behoort te voldoen. Het bestuurslid beschikt over ervaring en/of aanvullende opleidingen op één of meer deskundigheidsgebieden genoemd onder geschiktheidsniveau A.

De geschiktheidsvereisten voor niveau A en B zijn geconcretiseerd door middel van eindtermen, onderverdeeld naar:

- kennis, inzicht en oordeelsvorming;
- competenties;
- professioneel gedrag.

Voor alle (te bezetten) bestuurszetels geldt dat het profiel afhankelijk is van de bestuurszetel zelf, maar ook dat rekening moet worden gehouden met de benodigde diversiteit en competenties binnen het bestuur.

Het is van belang dat de samenstelling van het bestuur een voldoende afspiegeling is van de samenstelling van het deelnemersbestand. Periodiek worden de aanwezige deskundigheid en competenties vergeleken met de vereisten. Daarbij vindt een toetsing plaats door middel van een self-assessment, als onderdeel van de jaarlijkse zelfevaluatie van het functioneren van het bestuur.

Zelfevaluatie

Het eigen functioneren is voor het bestuur een continu aandachtspunt. Het bestuur evalueert daartoe in elk geval jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. PFSR geeft hier invulling aan door één-op-één evaluatiegesprekken van de voorzitter met de individuele bestuursleden en het evalueren van het bestuur als geheel o.l.v. een derde partij of de voorzitter. Ook de bestuurscommissies evalueren tweejaarlijks hun functioneren. In deze zelfevaluatie wordt naast inhoud en reikwijdte van de vergaderingen in ieder geval aandacht besteed aan samenwerking, dynamiek en effectiviteit van het gremium.

Aan de hand van de (eventueel) geconstateerde verschillen tussen vereiste en aanwezige geschiktheid (niveaus) wordt jaarlijks een opleidingsplan opgesteld.

De bevordering van de geschiktheid vindt plaats door:

1. Benoeming van bestuursleden geschiedt op basis van de algemene profielschets voor bestuursleden, aangevuld met specifieke eisen (kennis, vaardigheden, ervaring) in verband met lidmaatschap van commissie(s) en of referentschap;
2. Geschiktheidsbevordering via individuele opleidingen uit geselecteerde opleidingen en opleiders, op basis van de vereiste en aanwezige deskundigheid. Voor iedere bestuurder is een individueel ontwikkelingsplan opgesteld, mede aan de hand van individuele behoeftes;

3. Jaarlijks een of meerdere actualiteitendagen;
4. Het bijhouden van ontwikkelingen in het pensioenveld door middel van vakbladen, email-alerts, nieuwsbrieven e.d.;
5. Vaardigheidstrainingen, individueel of collectief, indien op basis van self-assessment daaraan behoefte blijkt.

Het bestuur heeft de competentie-eisen voor de organen van het pensioenfonds vastgesteld. Voor het bestuur is individueel bij benoeming geschiktheidsniveau A vereist. Collectief dienen per deskundigheidsgebied minimaal twee bestuursleden te functioneren op niveau B. Het opleidingsplan voorziet erin dat ieder bestuurslid in een periode van drie jaar niveau B bereikt op de verschillende deskundigheidsgebieden.

Voor het bestuur en de verschillende bestuurscommissies is een geschiktheidsmatrix opgesteld om zo te borgen dat er voldoende kennis en kunde van de relevante onderdelen aanwezig is. Dit levert onderstaande geschiktheidsmatrix op.

Gremium:	Individueel*	Collectief*
Bestuur	A	B: tenminste 2 leden per aandachtsgebied (exclusief onafhankelijk voorzitter)
Beleggingscommissie (BC)	B: (beleggingsbeleid en vermogensbeheer)	B: tenminste 2 leden balansmanagement
Pensioen- en Communicatiecommissie (PCC)	B: (communicatie)	B: tenminste 1 lid: relevante wet- en regelgeving; tenminste 1 lid: pensioenregelingen en –soorten
Finance & Risk-commissie (FRC)	B: (administratieve organisatie en interne controle, integraal risico-management, interne beheersing en uitbesteding)	B: tenminste 1 lid: Verslaglegging; tenminste 1 lid: Actuarieel; Tenminste 1 lid: Compliance

Voor het VO is collectief het geschiktheidsniveau A vereist. Hierbij streeft het verantwoordingsorgaan naar een individuele geschiktheid op niveau A voor alle leden.

De leden van de RvT dienen op collectieve basis te beschikken over:

- bestuurlijke ervaring dan wel bestuurlijk inzicht;
- inzicht in de belangen van de stakeholders ten behoeve van een evenwichtige belangenafweging;
- pensioenfonds-technische kennis, op dezelfde gebieden als hierboven vermeld, maar dan op een hoger niveau (niveau B). Omdat de Raad van Toezicht uit drie leden bestaat, is het noodzakelijk dat elk lid op één of meer gebieden beschikt over niveau B. Hierbij wordt complementariteit wordt nagestreefd.

3.3.3 Compliance en Integriteitsbeleid

Compliance Charter

PFSR beschikt over een Compliance charter waarin het belang wordt belicht dat het bestuur en de RvT van PFSR hechten aan de inrichting en inbedding van compliance. Het Charter sluit aan bij de missie en kernwaarden van PFSR. Vanuit dat perspectief is een goed evenwicht tussen de diverse controlefuncties en afstemming tussen deze functies belangrijk, t.w. de drie sleutelfuncties risicobeheer, actuarieel en interne audit, en in aanvulling daarop, zoals vastgelegd in dit charter de compliance functie. De uitwerking en inbedding van de compliance functie is een belangrijk onderdeel van de interne governance structuur.

Doel van de compliance charter is om aan te geven dat het bestuur werkt op een eerlijke, betrouwbare, transparante wijze met oog voor de belangen van de deelnemer. Relevante wet- en regelgeving is waar mogelijk vertaald in beleidsdocumenten, gedragscodes, reglementen, procedures en in afspraken van PFSR met de externe uitvoerders. Met als doel de integriteit, de financiële positie en reputatie van PFSR te beschermen. Het fonds heeft m.b.t. de uitbestede activiteiten afspraken gemaakt met de uitvoerders over de compliance inrichting en de aantoonbare naleving van wet- en regelgeving door deze uitvoerders.

Inrichting Compliance functie

Onderstaand is voor PFSR aangegeven hoe de compliance functie is ingericht (opzet, werking) en de verantwoordelijkheid hierin van het bestuur, de bestuurscommissies en het pensioenbureau (wie).

Wie: Gremia		Wat: Taken en verantwoordelijkheden	Wanneer: Frequentie
Bestuur (collectief): . accountable . eindverantwoordelijk . eindregisseur, eigenaar De onderstaande drie lijnen rapporteren aan het bestuur		- Vaststellen van het compliance charter (beleid) - Vaststellen van de compliance risk appetite - Evalueren of sprake is van een adequate inrichting (opzet, bestaan) van de Compliance Functie - Evalueren of sprake is van een effectieve werking van het compliance systeem (<i>bemensing: capaciteit, deskundigheid, gezag, afspraken nakomen, naleving (al dan niet via verklaringen, continue verbetering)</i>)	Eens per 3 jaar Eens per 3 jaar Eens per 2 jaar Jaarlijks
Compliance Functie ingevuld langs de drie lijnen:			
1^e lijn	Directeur & Pensioenbureau	- Inventarisatie landkaart Wet- en Regelgeving: <i>universum van alle relevante regels voor pensioenfondsen</i> - Jaarplan compliance werkzaamheden pensioenbureau - Dossier naleving bestaande W&R: <i>vastlegging relevante handelingen en conclusies zodat het toetsbaar is</i> - Bepalen impact nieuwe W&R op beleid, processen en procedures van het fonds en afspraken met uitvoerders - Compliance als thema in werkoverleg PB bespreken - Verklaring via het compliance statement PB	Herijking jaarlijks Jaarlijks Continu Halfjaarlijks Halfjaarlijks Jaarlijks
	PCC en BC	- Agenderen compliance als aandachtsgebied - Doorlopen van BOB-proces: Prioriteren en concluderen	Per vergadering indien nodig
2^e lijn	Verdeling taken & verantwoordelijkheden 2e lijns-compliance functie:		
	1. FRC regie in de 2 ^e lijn	- Adviseren over het compliance charter (en herijking) - Goedkeuren geactualiseerd jaarlijks overzicht W&R - Overleg met compliance officer van de uitbestedingspartijen - Monitoren van nalevingsverklaringen uitvoerders en Directeur & Pensioenbureau en vastlegging conclusies - Beoordelen van compliance incidenten en het bestuur hierover informeren en adviseren	Eens per 3 jaar Jaarlijks Jaarlijks (half)Jaarlijks Ad hoc
	2. Mgr IRM vervuller-rol compliance risico's	- Opstellen compliance charter en nader beleid - Controleren periodieke update landkaart Wet- en regelgeving (compliance universum) en vaststellen dat alle relevante W&R is gealloceerd - Adviseren over compliance risk appetite - Vaststellen dat compliance systeem werkt - Schriftelijk oordeel en advies over compliance en beheersing (bevindingen). Na afstemming met de FRC	Herijking jaarlijks Eens per 3 jaar Eens per 3 jaar Halfjaarlijks Halfjaarlijks
	3. HvG externe compliance	- Ex ante beoordeling van nieuwe nevenfuncties van verbonden personen - Toetsen naleving gedragscode verbonden personen en	Ad hoc Jaarlijks

	toetser: vervuller-rol op compliance	insidersregeling en daarover rapporteren aan het bestuur - Beoordelen meldingen klokkenluidersregeling / melding onregelmatigheden	Ad hoc
3^e lijn	Interne audit	Opinie met assurance of sprake is van een adequate inrichting van de compliance functie (opzet, bestaan) Opinie met assurance of sprake is van een effectieve werking van het compliance systeem (dagelijks functioneren)	Eens per 3 jaar Eens per 2 jaar

Daarnaast beschikt PFSR over een Beleidsdocument integriteitsbeleid en gedragscode⁹. Integriteit is een wezenlijk kwaliteitskenmerk van een professionele en betrouwbare organisatie. Integriteit valt uiteen in drie vormen, te weten persoonlijke, relationele en organisatorische integriteit.

De doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan PFSR verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor PFSR in het bijzonder en uiteraard met de toepasselijke (toezicht)wet- en regelgeving. Standaarden zoals de gedragscode van PFSR en de insidersregeling maken deel uit van die regels.

Onder integriteitsrisico's wordt verstaan het gevaar voor de aantasting van de reputatie, alsmede de bestaande en toekomstige bedreiging van het vermogen of resultaat van het pensioenfonds. Het gaat hierbij om de risico's voor de organisatie, haar medewerkers en overige stakeholders. Integriteit speelt dus op verschillende niveaus: persoonlijk, relationeel en organisatorisch. Hiertoe worden risico's geanalyseerd, onderkend en beheersmaatregelen getroffen.

Het integriteitsbeleid bevat een beschrijving van de wijze waarop PFSR komt tot beheersing van de integriteitsrisico's die PFSR loopt.

Uit de systematische integriteits risicoanalyse (SIRA) van PFSR zijn de volgende belangrijke inherente integriteitsrisico's naar voren gekomen:

- Risico op belangenverstrengeling;
- Risico op handel met voorwetenschap/ marktmanipulatie;
- Risico op onoorbaar handelen;
- Risico op fraude.

Periodiek voert PFSR een analyse uit op reeds bekende integriteitsrisico's. Daarnaast wordt geïnventariseerd in hoeverre zich nieuwe risico's hebben voorgedaan.

Belangenverstrengeling

Aan PFSR verbonden personen dienen te voorkomen dat ze in een situatie geraken, waarin hun beslissingen worden beïnvloed door het aannemen van relatiegeschenken, uitnodigingen voor reizen en evenementen e.d. en door het aanvaarden van bepaalde nevenfuncties.

Om verder invulling te geven aan het integriteitsbeleid heeft PFSR een gedragscode opgesteld. Deze code bevat onder andere een insidersregeling en gaat nader in op o.a. vertrouwelijkheid, normen en sancties, relatiegeschenken, nevenfuncties, financiële belangen en privérelaties.

Handel met voorwetenschap/ marktmanipulatie

Betrokkenen bij PFSR met mogelijke voorwetenschap zijn onderworpen aan een insidersregeling. De controle op de naleving van de insiders regeling is ondergebracht bij de externe compliance officer.

Onoorbaar handelen en Fraude

Dit betreft de persoonlijke integriteit van mensen. In de plannings- en beoordelingscyclus van de medewerkers van het pensioenfonds is betrouwbaarheid onderdeel van de gesprekken. Daarnaast is procesmatig een twee ogen principe van toepassing, waardoor de kans op fraude wordt beperkt.

⁹ Zie bijlage I: beleidsplan integriteitsbeleid en gedragscode

PFSR blijft te allen tijde verantwoordelijk voor het integriteitsbeleid, ook bij uitbestede onderdelen. De uitbestedingsrelaties (uitvoerders) van het Fonds zijn geïnformeerd over het totale integriteitsbeleid van het fonds en via contracten/SLA's is geborgd dat de uitvoerders intern soortgelijke bepalingen hebben geïmplementeerd. Naleving van de gedragscode wordt jaarlijks getoetst door de externe, onafhankelijke compliance functionaris cq. dienstverlener, die daarover schriftelijk rapporteert aan het bestuur. De FRC neemt kennis van het rapport.

Tenminste een maal per jaar wordt het integriteitsbeleid in het bestuur besproken, waarbij aandacht wordt besteed aan o.a. integriteitsbeleid, gedragscode, naleving, verslag externe compliance toetser.

3.3.4 Beloningsbeleid

Het besturen van een pensioenfonds brengt een steeds grotere belasting en verantwoordelijkheid van bestuurders en leden van het verantwoordingsorgaan met zich mee. Ook het intern toezicht wordt in grotere mate ingevuld door professionals.

PFSR kent een document beloningsbeleid¹⁰ voor leden van het bestuur, de externe leden van de beleggingscommissie, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Hoewel de beloning niet de drijfveer is voor bestuurders en leden van het VO om een bijdrage te leveren aan PFSR, vindt het bestuur het van belang om het beloningsbeleid van het fonds aan te laten sluiten bij de inspanning en verantwoordelijkheden. Hierbij houdt het bestuur oog voor de verantwoordelijkheid die zij heeft naar alle deelnemers in het fonds om een gematigd beloningsbeleid te voeren. De medewerkers van het pensioenbureau en de directeur worden beloond overeenkomstig het functie-huis en de CAO-schalen van de Volksbank.

3.3.5 Diversiteitsbeleid

We vinden het belangrijk dat alle belanghebbenden zich bij het pensioenfonds vertegenwoordigd weten. Wij streven dan ook diversiteit na in de samenstelling van onze organen.

Bestuur en verantwoordingsorgaan streven enerzijds naar een complementaire samenstelling en anderzijds moeten de leden een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden van ons deelnemersbestand. We vinden het belangrijk dat alle belanghebbenden zich vertegenwoordigd weten (vereiste van representativiteit).

Ook willen we dat naast het bestuur en het verantwoordingsorgaan ook de raad van toezicht dankzij hun diversiteit hetzelfde vraagstuk op verschillende manieren kunnen bekijken (het meervoudig perspectief). Maar in alle gevallen geldt: de geschiktheid van een persoon voor een functie is het belangrijkste. Daarom streven wij diversiteit na in de samenstelling van onze organen.

We letten erop dat de samenstelling van bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht voldoende divers is (in termen van opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, vaardigheden, culturen, zienswijzen, geslacht en leeftijd). Diversiteit is daarmee een belangrijk element in de samenstelling van de organen van het fonds. In ons diversiteitsbeleid¹¹ houden we zo veel mogelijk rekening met de definitie van diversiteit in de Code Pensioenfonds. Tenminste 1 man en 1 vrouw, en tenminste 1 persoon onder de 40 jaar en 1 persoon boven de 40 jaar. Wanneer daar niet aan kon worden voldaan, geeft het fonds een adequate onderbouwing (uitleg) daarvoor.

¹⁰ Zie bijlage I: beleidsdocument beloningsbeleid

¹¹ Zie bijlage I: beleidsdocument diversiteitsbeleid

3.4 Uitbestede werkzaamheden

3.4.1 Introductie

Zoals eerder aangegeven heeft het bestuur een aantal kernactiviteiten van PFSR uitbesteed zoals pensioen- en financiële administratie, (fiduciair) vermogensbeheer, financieel balansrisicomanagement en deelnemerscommunicatie. Een belangrijk argument om te kiezen voor uitbesteding is als een derde partij bepaalde werkzaamheden beter en/of voor een lagere prijs kan uitvoeren. Ook wordt uitbesteding overwogen indien dit de werklast van functionarissen binnen het pensioenbureau of de directeur vermindert respectievelijk de continuïteit verbeterd en daardoor het totaal aan werkzaamheden beter onder controle brengt. Verder moet er een duidelijke (externe) markt bestaan voor dat werk of die diensten. Het bestuur dient met een zekere regelmaat te onderzoeken of de huidige werkorganisatie voldoet. In dat kader wordt het functioneren van de uitvoerders jaarlijks geëvalueerd door het pensioenbureau tezamen met de verantwoordelijke bestuurscommissie aan de hand van een met de uitvoerders gedeeld beoordelingsformat (criteria en normering). En vervolgens vastgesteld door het bestuur. De bestuursvoorzitter evalueert periodiek met het bestuur de interne dienstverlening door het pensioenbureau en directeur.

3.4.2 Uitgangspunten en proces

Het bestuur hanteert bij uitbesteding een aantal basisuitgangspunten:

- het bestuur beslist over het al dan niet uitbesteden;
- de eindverantwoordelijkheid voor de uitbestede activiteiten kan nimmer worden gedelegeerd aan de uitvoerder of een andere 'derde' partij;
- het bestuur is verantwoordelijk voor het valideren van de governance van de uitvoerder, de overall risicobeheersing, en de performance- en servicebeoordeling van de uitvoerder;
- de uitvoerder stelt het bestuur tijdig in kennis indien de uitvoerder voornemens is om materieel uit te gaan besteden. Dit is vanuit fondssoogpunt 'onder uitbesteding' waarvan het fonds iets moet (kunnen) vinden.

In de voorbereiding naar een uitbestedingsbesluit door het bestuur en de bewaking en evaluatie van de uitvoering door het bestuur worden de volgende fasen doorlopen:

Fasering	Besluitvorming
1. <u>Oriëntatie:</u> <i>zelf doen of uitbesteden?</i>	Bestuur: <u>regierol</u> - Bestuur stelt vast of uitbesteding een goede manier is om het door het Bestuur vastgestelde beleid te implementeren respectievelijk daarvoor vereiste activiteiten uit te voeren. Bestuur geeft de overwegingen weer in haar besluit.
2. <u>Selectie & migratie:</u> <i>hoe te komen tot een goede keuze en adequate overdracht?</i>	Bestuur: <u>risicomanagementrol</u> - Bestuur stelt vast welke risico's de uitbesteding met zich meebrengt en welke zekerheden / waarborgen gevraagd worden aan de Uitvoerder. - Bestuur mandateert selectiecommissie. - Bestuur keurt 'business case' goed. - Bestuur keurt 'shortlist' goed. - Bestuur kiest Uitvoerder. - Bestuur ondertekent de dienstverleningsovereenkomst, SLA en mandaat. - Bestuur stelt het migratieplan (processen, systemen en mensen) vast.
3. <u>Bewaken:</u> <i>tevreden met resultaten & kwaliteit</i>	Bestuur: <u>monitoringrol</u> - Bestuur reviewt periodiek de maand- en kwartaalrapportages.

Fasering	Besluitvorming
<i>van de dienstverlening?</i>	- Bestuur stelt de jaarlijkse beoordeling Uitvoerder vast o.b.v. resultaten, kostenniveaus, bijdrage aan doelstellingen, scores op servicelevels en continuïteitstoets (organisatie Uitvoerder). - Bestuur stelt zich op de hoogte van de verbeterstappen Uitvoerder.
4. <u>Evaluatie op relatie: continueren, afbouw of exit?</u> Beoordelen of het 'partnership' met de Uitvoerder heeft opgeleverd wat ervan verwacht werd.	Bestuur: <u>regierol</u> - Bestuur laat zich periodiek informeren over de looptijden van de uitvoeringsovereenkomsten. - Bestuur beoordeelt (ernstige) incidenten en / of conflicten. - Bestuur stelt evaluatie vast. - Bestuur neemt besluit (doorgaan met Uitvoerder, afbouw of exit), legt de overwegingen vast, en communiceert het besluit aan de Uitvoerder. - Bestuur stelt exit plan (voorwaarden van uit elkaar gaan) vast.

Eén en ander is nader uitgewerkt in het Beleidsplan uitbesteding¹² van het pensioenfonds.

3.4.3 Pensioenadministratie en financiële administratie

De pensioen- en deelnemersadministraties, de financiële administratie en de financiële- en actuariële-verslagleggeving zijn uitbesteed aan Blue Sky Group (hierna: BSG), waarbij de afspraken zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (voor onbepaalde tijd) en een SLA.¹³ Meer specifiek gaat het over:

- Administratie van de deelnemers en (opgebouwde) pensioenen. De gegevensaanlevering t.b.v. een juiste en volledige registratie van de deelnemers is belegd bij P&O van de werkgevers.
- Hierover zijn specifieke afspraken gemaakt in het document "werkgeversmutaties: afspraken document SNS REAAL (VIVAT en de Volksbank) en Blue Sky Group".
- Voorts is er een verwerkersovereenkomst tussen PFSR en BSG¹⁴;
- Administratie van pensioenuitkeringen en de berekening bruto-netto, zorgen voor de aangifte en afdracht van zorgpremies en belastingen en zorgdragen voor de daadwerkelijke uitbetaling aan de pensioengerechtigden;
- Verzending van alle communicatie die bij de uitvoering van de pensioenregeling hoort;
- Het beantwoorden van vragen van (gewezen) deelnemers over het pensioen;
- Verzorgen van de gehele financiële administratie. BSG ontvangt, registreert, controleert facturen, bewaakt de accordering van en betaalt facturen. BSG controleert bankafschriften en verwerkt de (geld)mutaties in de grootboekadministratie op basis van inkomende en uitgaande transacties en de onderliggende boekingsdocumenten;
- Het jaarlijks opstellen van een volledige jaarrekening conform de geldende wet- en regelgeving. Daarnaast verzorgt BSG de ondersteuning van de controle van de door PFSR aangewezen externe accountant en certificerend actuaire;
- Het opstellen van de periodieke rapportages voor de externe toezichthouder DNB op (maand-, kwartaal- en jaarrapportages);
- Actuariële werkzaamheden ten behoeve van periodieke rapportages en het jaarwerk zoals:
 - o Het vaststellen van de voorziening pensioenverplichtingen;
 - o Het vaststellen van de mutatie van de voorziening pensioenverplichtingen naar de onderliggende actuariële componenten;
 - o Het aanleveren van de maandelijkse dekkingsgraadberekening;
 - o Het aanleveren van het vereist eigen vermogen.

¹² Zie bijlage I: beleidsplan uitbesteding

¹³ Zie bijlage I: dienstverleningsovereenkomst BSG en SLA

¹⁴ Zie bijlage I: Verwerkersovereenkomst met BSG

Het bestuur wordt regelmatig geconfronteerd met gebeurtenissen waarbij, alvorens een besluit kan worden genomen, actuariële berekeningen dienen te worden verricht ter nadere oordeelsvorming. Hierbij kan worden gedacht aan:

- De toetreding / uittreding van deelnemersgroepen;
- De harmonisatie van pensioenregelingen;
- Wijzigingen in het Pensioenreglement;
- Aanpassing in de financieringsovereenkomst met de sponsor.

In de situaties dat actuariële berekeningen daarbij noodzakelijk of gewenst zijn, wordt een beroep gedaan op de raadgevend actuaaris (PwC).

3.4.4 Strategisch advies, Fiduciaire dienstverlening, financieel Balansrisicomanagement en Vermogensbeheer

Het bestuur heeft per 1 september 2020 NN IP aangesteld als fiduciair dienstverlener om zoals verwoord in de in de Overeenkomst tot Vermogensbeheer opgestelde doelstellingen en restricties, het tactische en operationele beleggingsbeleid uit te voeren. Tevens zal NN IP het fonds gevraagd en ongevraagd te adviseren met betrekking tot de vaststelling en de uitvoering van het beleid van het fonds aangaande de afdekking van financiële risico's, zoals het rente-, inflatie-, valuta en aandelenkoersrisico. Daarnaast is NN IP belast met de uitvoering en monitoring van de derivatentransacties. (Beleggingsbeleid: Hfdst 6)

3.4.5 Custodian

PFSR heeft BNY Mellon SA/NV. als custodian aangesteld voor de bewaarneming van de zogenaamde 'custodable assets', die met name bestaan uit de directe beleggingen in vastrentende waarden. Bij deze bank worden ook de beleggings- en derivatenrekeningen, onder beheer van NN IP, van het pensioenfonds aangehouden.

3.4.6 Houderschap sleutelfunctie actuarieel en vervullerschap sleutelfunctie actuarieel en interne audit

Het pensioenfonds heeft de actuariële functie (sleutelhouderschap en vervullerschap) uitbesteed aan de certifierend actuaaris respectievelijk het team van Willis Towers Watson. Het vervullerschap van de internal auditfunctie is uitbesteed aan de afdeling internal audit de Volksbank. Voor deze uitbestedingen zijn overeenkomsten gesloten. Conform het uitbestedingsbeleid zal de dienstverlening periodiek worden gemonitord en geëvalueerd.

4 Pensioenregeling

4.1 Introductie

De Volksbank en Athora hebben elk een pensioenovereenkomst gesloten met hun werknemers. PFSR voert de pensioenregeling uit voor de werkgevers de Volksbank en Athora en aangesloten werkgevers, thans Stichting fonds 21, SRH N.V. en Stichting Beheer SNS REAAL.

4.2 Aansluitcriteria

Door de werkgevers kunnen dochterondernemingen en geaffilieerde ondernemingen worden voorgedragen voor aansluiting bij PFSR. Het bestuur van PFSR zal bij honorering van deze voordracht de werknemers van deze ondernemingen opnemen in de beschreven pensioenregeling.

4.3 Uitvoeringsovereenkomsten

De Pensioenovereenkomst is een collectieve defined contribution (CDC-)regeling met een voorwaardelijke middelloonregeling karakter. Dit betekent dat het fonds streeft naar de toekenning van pensioenaanspraken op basis van het formularium van middelloon (inclusief voorwaardelijke toeslagverlening) en de financiële bijdrage van de werkgever beperkt is tot de expliciet in de uitvoeringsovereenkomst genoemde bijdragen of situaties.

De werkgevers hebben geen enkele bijstortingsverplichting. Als meerdere werkgevers (Athora en de Volksbank) pensioen opbouwen in PFSR, zullen de door hen aan PFSR verschuldigde premies naar hun onderlinge verhouding worden aangewend voor pensioenaanspraken van hun werknemers, zodanig dat de premiedekkingsgraad voor de verschillende werkgevers gelijk is. Met de werkgevers de Volksbank, Athora, Stichting fonds 21 en Stichting beheer SNS Reaal zijn uitvoeringsovereenkomsten gesloten¹⁵.

4.4 Kernelementen pensioenreglement¹⁶

Regeling

Uitkeringsovereenkomst in de vorm van een voorwaardelijke middelloonregeling met voorwaardelijke prijsindexatie. De financiering heeft de vorm van Collectief Defined Contribution.

Toetredingsdatum

Bij aanvang dienstverband.

Pensioenrichtleeftijd

De 1^e van de maand waarin de deelnemer de 68-jarige leeftijd bereikt.

Pensioengevend jaarinkomen

Het vaste jaarinkomen bestaat uit:

- a. 12 maal het maandsalaris
- b. de vakantietoeslag
- c. de 13^e maand
- d. eventuele niet in het maandsalaris begrepen vaste toeslagen die door de werkgever als pensioengevend zijn aangemerkt.

Voor deelnemers waarvoor de 30% regeling van toepassing is, geldt dat de door de werkgever op deze basis gedane verstrekkingen geen onderdeel zijn van het vaste jaarinkomen.

¹⁵ Zie bijlage I: uitvoeringsovereenkomsten met de Volksbank, Athora, Fonds 21 en Stichting beheer SNS Reaal.

¹⁶ Zie bijlage I: pensioenreglement 2022

Het *variabele jaarinkomen* wordt gedefinieerd en vastgesteld door de betreffende werkgever.

Het *totale pensioengevende jaarinkomen* bedraagt wettelijk maximaal € 114.866 (2022) bij een arbeidsduur die gelijk is aan of langer dan de standaard arbeidsduur zoals vermeld in de cao. Bij een kortere arbeidsduur wordt voor de toetsing aan het wettelijk maximale jaarinkomen het vaste jaarinkomen omgerekend met de arbeidsduurfactor.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is gelijk aan het vaste jaarinkomen verminderd met de AOW-franchise.

Franchise

De AOW-franchise wordt jaarlijks per 1 januari verhoogd op grond van de bij de cao van de werkgever overeengekomen algemene loonsverhogingen in het voorafgaande kalenderjaar.

De AOW-franchise is overigens minimaal gelijk aan de fiscale minimale AOW-franchise en maximaal gelijk aan 100/75^e maal de AOW voor een ongehuwde (inclusief vakantietoelage). De AOW-franchise bedraagt per 1 januari 2022 € 14.802.

Eigen bijdrage

5,0% (cao de Volksbank) / 4,5% (cao Athora) van de som van de pensioengrondslag en het variabele inkomen. De eigen bijdrage wordt door de werkgever ingehouden.

Ouderdomspensioen

Het jaarlijks ouderdomspensioen bedraagt, met inachtneming van het voorwaardelijke (collectief dc-) karakter van de regeling voor ieder deelnemersjaar:

- 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag, vermeerderd met
- 1,875% van het variabele jaarinkomen.

Bij een afwijkende arbeidsduur wordt de pensioenopbouw dienovereenkomstig aangepast.

Voor het jaar 2022 wordt, overeenkomstig de in dit jaar betaalde pensioenpremie, 1,30% (pensioenreglement de Volksbank) / 1,12% (pensioenreglement Athora) van de geldende pensioengrondslag opgebouwd, vermenigvuldigd met de arbeidsduurfactor, vermeerderd met 1,30% van het variabel jaarinkomen.

Partnerpensioen

Het jaarlijks opgebouwde partnerpensioen bedraagt 70% van het jaarlijks opgebouwde ouderdomspensioen tot het moment van overlijden. Het partnerpensioen wordt, voor elk jaar tussen het moment van overlijden tot het moment waarop de pensioenrichtleeftijd zou zijn bereikt, verhoogd met 1,3125% van de pensioengrondslag.

Uitruil partnerpensioen

De deelnemer heeft het recht om per de ingangsdatum van het ouderdomspensioen of bij beëindiging van het deelnemerschap geheel of gedeeltelijk afstand te doen van de aanspraak op partnerpensioen, teneinde de aanspraak op ouderdomspensioen te verhogen.

Uitruil ouderdomspensioen

De deelnemer heeft onder voorwaarden het recht om per de ingangsdatum van het ouderdomspensioen of bij beëindiging van het deelnemerschap gedeeltelijk afstand te doen van de aanspraak op ouderdomspensioen, teneinde de aanspraak op partnerpensioen te verhogen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het op het tijdstip van overlijden opgebouwde ouderdomspensioen. Het wezenpensioen wordt, voor elk jaar tussen het moment van overlijden tot aan het moment waarop de pensioenrichtleeftijd zou zijn bereikt verhoogd met 0,2625% van de pensioengrondslag.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Premievrijstelling voor deelnemer indien: minimaal 104 weken deelnemerschap en arbeidsongeschikt volgens WIA en deelnemer ontvangt van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) een WIA-uitkering.

De premievrijstelling is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid en van het wettelijke regime waaronder de deelnemer valt.

Indien de deelnemer arbeidsongeschikt is in de zin van de WAO geldt de volgende tabel:

<u>Mate arbeidsongeschiktheid</u>	<u>Jaarlijkse vrijstelling</u>
15 - 25%	20%
25 - 35%	30%
35 - 45%	40%
45 - 55%	50%
55 - 65%	60%
65 - 80%	72,5%
80% of meer	100%

Indien de deelnemer arbeidsongeschikt is in de zin van de WIA geldt de volgende tabel:

<u>Mate arbeidsongeschiktheid</u>	<u>Jaarlijkse vrijstelling</u>
35 - 45%	40%
45 - 55%	50%
55 - 65%	60%
65 - 80%	72,5%
80% of meer	100%

Arbeidsongeschiktheidspensioen

De deelnemers die op 31-12-2005 recht op WAO hebben komen in aanmerking voor een aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen. Tevens komen de deelnemers die op 31-12-2005 deelnamen aan de vrijwillige aanvullende module arbeidsongeschiktheidspensioen in aanmerking voor een vrijwillig aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen. Alle risico's, betrekking hebbend op de WIA, worden door de werkgever elders ondergebracht.

Indexatie

PFSR zal zich inspannen om alle opgebouwde aanspraken, alle ingegane pensioenen en alle premievrije aanspraken jaarlijks per 1 januari te verhogen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en is afhankelijk van de financiële positie van PFSR. De hoogte van de indexatie wordt gebaseerd op de 'Consumentenprijsindex-Alle Huishoudens' (oktober-oktober) uit het voorgaande jaar.

Keuzemogelijkheden voor (gewezen) deelnemer

- kiezen voor een eerdere ingangsdatum van het (tijdelijk) ouderdomspensioen;
- kiezen voor een latere ingangsdatum van het (tijdelijk) ouderdomspensioen;
- kiezen om deeltijd te pensioneren;
- kiezen voor een hoger ouderdomspensioen ten koste van het partnerpensioen;
- kiezen voor een hoger partnerpensioen ten koste van het ouderdomspensioen;
- de hoogte van het ouderdomspensioen kan worden gevarieerd.

ANW-hiaatpensioen

De deelnemers kunnen kiezen voor het verzekeren van tijdelijk partnerpensioen (ANW-hiaatpensioen). De kosten van dit ANW-hiaatpensioen komen voor rekening van de deelnemer.

In het Pensioenreglement 2022 is beschreven dat per 1 januari 2022 pensioenvormen en voorwaarden uit voorgaande pensioenreglementen zijn omgezet naar pensioenvormen volgens dit Pensioenreglement

(harmonisatie). Dit betekent dat voor alle pensioenaanspraken en -rechten die zijn opgebouwd onder voorgaande pensioenreglementen de tarieven en voorwaarden gelden zoals in Pensioenreglement 2022 is beschreven. Dit geldt ook voor gewezen deelnemers en gepensioneerden die voor 1 januari 2022 uitsluitend rechten ontleenden aan voorgaande pensioenreglementen. De harmonisatie geldt behoudens de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten die op basis van een bezwaar van een (gewezen) deelnemer niet zijn omgezet.

4.5 Vroegere werkgevers

Werkgevers in het verleden wier pensioenregelingen in het fonds zijn ondergebracht zijn:

- Concordia
- De Centrale
- SNS Bank en haar rechtsvoorgangers
- CVB Bank
- Hollandsche Koopmansbank
- NOG verzekeringen
- REAAL verzekeringen
- Hooge Huys verzekeringen
- Fonds 21

Alleen voor NOG verzekeringen geldt een aparte indexatiebepaling zolang er een bestemmingsreserve is.

4.6 Communicatiebeleid

De communicatie over pensioenen wordt steeds belangrijker. Pensioen is meer dan ooit onderwerp van een brede maatschappelijke discussie.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de werkgever die in belangrijke mate de inhoud van de pensioenregeling bepaalt en nieuwe werknemers informeert over hun pensioen als belangrijk onderdeel van de arbeidsvoorwaarden.

PFSR beschikt over een beleidsplan deelnemerscommunicatie¹⁷. Hierin wordt naast de wettelijke spelregels beschreven welke ambitie het pensioenfonds heeft met betrekking tot haar communicatie en op welke wijze het fonds hieraan invulling aan wil geven.

Om succesvol te kunnen zijn heeft PFSR een aantal doelstellingen voor deelnemerscommunicatie gedefinieerd:

- *De deelnemer is zich bewust van zijn pensioenresultaat om tijdig actie te kunnen ondernemen (om een pensioenteleurstelling te voorkomen).*
- *De deelnemer heeft vertrouwen in en voelt zich betrokken bij het pensioenfonds.*
- *Bij het communiceren wordt aangesloten aan de behoefte van de deelnemer*

Het communicatiebeleidsplan vormt de basis voor de jaarplanning communicatie. In de jaarplanning worden de beleidsdoelstellingen vertaald naar concrete te realiseren activiteiten in termen van doelgroepen, doelstellingen, boodschappen en communicatiemiddelen.

De communicatie met de deelnemers vindt in steeds grotere mate digitaal plaats. Door de belangrijkste informatie over de pensioenregeling en het fonds op de website van PFSR te plaatsen gecombineerd met een digitale nieuwsbrief waarin aandacht wordt gevraagd voor ontwikkelingen, kunnen deelnemers (op afroep) de voor hen relevante informatie inwinnen. Daarnaast kunnen de deelnemers in “mijn Pensioen” zien hoeveel pensioen er door hen wordt opgebouwd en welke keuzes zij binnen de regeling kunnen maken.

Deze digitale communicatie wordt ondersteund door persoonlijke workshops waarin deelnemers in kleine groepen worden geïnformeerd over hun persoonlijke situatie. Ook hebben deelnemers altijd de

¹⁷ Zie bijlage I: beleidsplan deelnemerscommunicatie

mogelijkheid om contact op te nemen met de medewerkers van de pensioenadministratie van de afdeling pensioenservice. Een regeling geschillen en klachten is aanwezig¹⁸.

5 Financiële opzet

5.1 Introductie

In dit hoofdstuk worden de actuariële grondslagen en onderstellingen omschreven die PFSR hanteert bij de vaststelling van de technische voorzieningen en reserves. Het hoofdstuk gaat verder in op de financiering, het beleid bij indexatie en korting, welke sturingsmiddelen heeft PFSR, de toetsingscriteria, het beleidsplan financiële crisis en tot slot hoe het fonds de (minimale) vereiste dekkingsgraad opstelt en welke uitgangspunten worden in het herstelplan gehanteerd.

5.2 Voorziening pensioenverplichtingen / TV

De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuariëel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagverlening niet in de voorziening is begrepen, maar de op balansdatum toegezegde toeslagverlening wel in de voorziening wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

Hieronder volgt een omschrijving van de actuariële grondslagen en onderstellingen die het fonds bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen hanteert.

5.2.1 Actuariële grondslagen en onderstellingen

Disconteringsvoet t.b.v. nominale waarde

Discontering van de toekomstige kasstromen die voortvloeien uit de per de berekeningsdatum opgebouwde aanspraken gebeurt ten behoeve van rapportage aan DNB op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfonds (waarbij wordt rekening gehouden met een Ultimate Forward Rate (UFR)).

Disconteringsvoet t.b.v. reële waarde

De reële verplichtingen (en de reële dekkingsgraad) worden berekend met behulp van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank (wettelijk minimum). Hierbij wordt gerekend met de maximale prijsinflatie zoals opgenomen in het besluit FTK art 23a (thans 1,9%), rekening houdende met het periodiek door DNB gepubliceerde ingroeipad.

Overlevingskansen

Met betrekking tot de overlevingskansen geldt dat het fonds uitgaat van de meest recente door het Actuarieel Genootschap uitgegeven overlevingstafels, thans Prognosetafel AG2020. Zodra door het AG een nieuwe tafel wordt uitgegeven, neemt het fonds deze over in de waardering van haar verplichtingen. Met ervaringssterfte wordt rekening gehouden door toepassing van het meest recente WillisTowersWatson-ervaringssterftemodel voor de sector Financiële dienstverlening en IT (wordt tweejaarlijks vastgesteld). De AG-tafel wordt tweejaarlijks vastgesteld.

Gehuwdheid

PFSR hanteert voor de bepaling van de voorziening partnerpensioen een onbepaald partner systeem. Hierbij wordt uitgegaan van de gehuwdheidfrequenties¹⁹ die afhankelijk zijn van de leeftijd van mannen en vrouwen.

¹⁸ Zie bijlage I: regeling geschillen en klachten

¹⁹ Zie bijlage II: Gehuwdheidfrequenties

Leeftijden

Verondersteld wordt dat de deelnemer op 1 juli van zijn of haar geboortejaar is geboren. Het verschil in uitkomst ten opzichte van een berekening op basis van de werkelijke geboortedatum is door het grote aantal deelnemers verwaarloosbaar.

Er wordt uitgegaan van een vast leeftijdsverschil van 3 jaar waarbij de mannelijke deelnemer een partner heeft die 3 jaar jonger is en een vrouwelijke deelnemer een partner heeft die 3 jaar ouder is.

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Latent wezenpensioen

PFSR houdt bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen geen rekening met latent wezenpensioen. Een voorziening voor latent wezenpensioen zou in de orde van 0,04% van de totale technische voorziening bedragen. Gelet op de gebruikelijke materialiteitsgrenzen en de prudentie in de volledige set van aannames en berekeningsgrondslagen van PFSR acht het bestuur het verantwoord bij de vaststelling van de totale technische voorziening van PFSR geen rekening te houden met latent wezenpensioen.

5.2.2 Overige Technische voorzieningen

Op de balans van PFSR worden naast de voorziening pensioenverplichtingen de volgende voorzieningen en reserves aangehouden:

- voorziening arbeidsongeschiktheid en invaliditeit;
- voorziening excassokosten in eigen beheer;
- bestemmingsreserves indexatie;
- vrije reserve (aanwezig eigen vermogen).

Voorziening arbeidsongeschiktheid en invaliditeit

De voorziening arbeidsongeschiktheid en invaliditeit is gelijk aan de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor op basis van de reglementaire bepalingen premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend, vermeerderd met de contante waarde van de gesloten groep lopende arbeidsongeschiktheidspensioenen. De jaarlijkse toevoeging aan deze voorziening vindt plaats op basis van de opslag voor premievrijstelling bij invaliditeit.

Voor de toekomstige premievrije pensioenopbouw van nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en langdurig zieke deelnemers wordt een voorziening gevormd op basis van de in de kostendekkende premie begrepen risicopremie voor arbeidsongeschiktheid.

Voorziening excasso in eigen beheer

Op de balans van PFSR wordt een separate voorziening voor excassokosten getroffen. Deze bedraagt 2,2% van de voorziening pensioenverplichtingen (was 2,0% in 2019). Deze opslag is bestemd voor de excasso- en alle overige kosten (met uitzondering van vermogensbeheerkosten) die na eventuele directe sluiting van PFSR gemaakt zullen worden en niet meer uit de premie gefinancierd kunnen worden. Deze voorziening is in 2020 door de adviserend actuaire beoordeeld en gecontroleerd door de actuariële functiehouders. PFSR toetst iedere 3 jaar deze opslag excassokosten.

De voorziening moet toereikend zijn tot het moment dat de laatste deelnemer overlijdt. De voorziening wordt bepaald door een inschatting te maken van de toekomstige (kasstromen die voortvloeien uit) kosten voor administratie, communicatie en het doen van uitkeringen. Hierbij is als scenario verondersteld dat het fonds nog maximaal 5 jaar bij de huidige PUO zal blijven en daarna over zal gaan naar een andere uitvoerder (bijvoorbeeld een APF). Dit scenario sluit het beste aan bij het feit dat er de komende jaren sprake zal zijn van een transitie naar een nieuw pensioencontract per 2026. De komende jaren (2021-2025) zal het fonds gaan onderzoeken of, hoe en wanneer het wil invaren in het nieuwe pensioencontract/wet verbeterde premieregeling.

Mochten de ontwikkelingen van het deelnemersbestand, de berekeningsgrondslagen en de situatie van het pensioenfonds tussentijds materiële impact hebben gehad op de kostenprognose, zal PFSR op basis van advies van de adviserend actuaris overwegen om het opslagpercentage aan te passen.

Bestemmingsreserve indexatie

De reserves voor indexatie bestaan uit een bestemmingsreserve voor de indexatie van de pensioenaanspraken van de deelnemers die in dienst waren bij NOG toen de desbetreffende pensioenverplichtingen door het fonds werden overgenomen.

Over het saldo van de bestemmingsreserve wordt een beleggingsrendement bijgeschreven, overeenkomstig het beleggingsrendement van PFSR. Verder vinden geen dotaties aan deze bestemmingsreserves plaats in welke vorm of onder welke noemer dan ook. Het fonds neemt de bestemmingsreserves voor indexatie niet mee bij de vaststelling van de (beleids-)dekkingsgraad.

5.3 Premiebeleid

5.3.1 Financiering pensioenregeling

De financiering van de pensioenregeling is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten tussen PFSR en de aangesloten werkgevers.

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De door de aangesloten werkgevers verschuldigde premie wordt bepaald aan de hand van het deelnemersbestand van de betreffende werkgever.
- Werkgevers dragen in gelijke mate bijdragen aan de financiële positie van het pensioenfonds, er is geen sprake van kruissubsidiëring tussen werkgevers.
- Voor de werkgevers geldt derhalve eenzelfde premiedekkingsgraad.

Door werkgevers verschuldigde premie:

De door de aangesloten werkgevers verschuldigde premie wordt jaarlijks vastgesteld conform een vaste premiesystematiek. De premie bestaat uit de volgende elementen:

- a) de inkoop van de pensioenopbouw van de deelnemers:
 - berekend op basis van de door PFSR op 31 december van het voorgaande jaar gebruikte sterftegrondslagen en de door DNB gepubliceerde (nominale) rentetermijnstructuur en ultimate forward rate van 31 oktober van het voorafgaande jaar en;
 - verhoogd met de risicopremie voor de toekomstige opbouw van partnerpensioen en wezenpensioen en;
 - verhoogd met een opslag ter dekking van de kosten in verband met toekomstige uitkeringen zoals door het fonds vastgesteld en;
 - verhoogd met een opslag voor de dekking van de kosten van premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid, zoals door PFSR vastgesteld;
- b) de solvabiliteitsopslag berekend over sub a conform de geldende wetgeving op basis van gegevens van ultimo het voorafgaande jaar;
- c) een forfaitaire vergoeding voor uitvoeringskosten;
- d) Daarnaast geldt voor werkgevers waarop de overgangsbepalingen van toepassing zijn dat jaarlijks de premie voor deze overgangsbepalingen conform sub a en b worden vastgesteld.

De door de werkgevers verschuldigde premie wordt uitgedrukt als een vast percentage van pensioengevende salarissen.

De werkgevers zijn met de vakbonden een maximale premie overeengekomen. Voor de Volksbank bedraagt deze voor de premie 24,0% vermeerderd met de uitvoeringskosten (2020). Voor Athora

bedraagt deze 23,4% inclusief de uitvoeringskosten (2020).

Bij werkgevers in rekening te brengen uitvoeringskosten

PFSR bepaalt de bij de werkgevers in rekening te brengen uitvoeringskosten worden als volgt:

- PFSR bepaalt op basis van de geprognostiseerde meerjarenbegroting de kosten voor een periode van 3 jaar. Hierbij worden direct aan vermogensbeheer toegekende kosten buiten beschouwing gelaten.
- Vervolgens worden deze kosten verlaagd met de indirect aan vermogensbeheer toe te rekenen kosten.
- Hierop wordt de vrijval van het 3-jaars gemiddelde van de excasso voorziening in mindering gebracht.

Vrijval excasso voorziening

In het verleden bedroeg de door de werkgevers betaalde opslag 1% resp. 1,5% van de actuariële premie. Vanaf 2015-tot en met oktober 2020 was dit 2,0%. Vanaf 2020 is de excassovoorziening ten koste van de dekkingsgraad verhoogd naar 2,2%. Tot en met de premievaststelling 2020 heeft de vrijval plaatsgevonden op basis van de in het verleden door de werkgever betaalde opslag voor de excassovoorziening. Vanaf premievaststelling 2021 vindt de vrijval plaats op basis van de hoogte van de gevormde voorziening 2,2%.

De vrijval van de excassovoorziening conform deze methodiek bedraagt voor de periode 2018 – 2020 € 855.000 per jaar. Voor de periode vanaf 2021 bedraagt deze vrijval ongeveer € 1,5 miljoen.

Toedeling kosten aan aangesloten werkgevers

De Volksbank en Athora zijn de grootste aangesloten werkgevers. De uitvoeringskosten worden door deze twee partijen gedeeld. De verdeling is als volgt opgesteld. De administratiekosten bij BSG zijn verdeeld op basis van verhouding loonsommen 2017; de overige kosten van het fonds worden door beide partijen gelijkelijk gedragen. Dit leidt tot een verdeling van de kosten tussen de Volksbank en Athora in een verhouding van 55/45%. Deze verdeling geldt voor de periode 2018 t/m 2020.

De bij de werkgevers in rekening te brengen uitvoeringskosten worden jaarlijks verhoogd met het cao-loonindexcijfer van de Volksbank van het voorgaande kalenderjaar.

Voor de overige aangesloten werkgevers geldt een percentuele kostenopslag die jaarlijks gelijk wordt gesteld aan die van de Volksbank.

5.3.2 Toetsing kostendekkende premie

De gedempte kostendekkende premie in de zin van art. 128 van de Pensioenwet wordt door PFSR jaarlijks berekend op basis van grondslagen die voor de vaststelling van de technische voorzieningen worden gebruikt, met dien verstande dat de kostendekkende premie per 1 november wordt berekend en de technische voorzieningen per 31 december. In afwijking hierop wordt voor de rente uitgegaan van de rentetermijnstructuur van DNB, die wordt gemiddeld over 120 maanden.

Voor de berekening sluit PFSR aan bij de methodiek die wordt gehanteerd bij het vaststellen van de door de werkgevers verschuldigde premie, zij het dat daar gebruik wordt gemaakt van de actuele (niet-gemiddelde) rentetermijnstructuur van DNB (de zuivere kostendekkende premie).

De feitelijke premie zoals beschreven in 5.3.1 wordt jaarlijks getoetst aan de hierboven beschreven gedempte kostendekkende premie. Bij deze toetsing geldt bovendien een aanvullende eis met betrekking tot de premiedekkingsgraad, gemeten per 1 november van het jaar voorafgaand aan het boekjaar.

Deze eis houdt in dat de ex ante premiedekkingsgraad gelijk is aan 105%. Ten aanzien van deze minimale premiedekkingsgraadseis geldt dat de premie voor het tijdelijk partnerpensioen buiten de berekening van de premiedekkingsgraad blijft (deze dekking en premie is op vrijwillige basis en noodzakelijke ontwikkelingen in deze premie worden separaat beoordeeld, overigens zijn deze premies niet materieel t.o.v. van de totale premie) en dat het bestuur de bevoegdheid heeft om van deze minimale premiedekkingsgraadseis af te wijken.

Wanneer de door de werkgever betaalde premie, nadat allereerst daaruit de uitvoeringskosten en risicopremies en premie overgangsbepalingen zijn onttrokken, als gevolg van het maximeren van de premie niet voldoende is voor de financiering van de beoogde pensioenaanspraken in een jaar, zal PFSR de opbouwpercentages ten behoeve van de werknemers van de betreffende werkgever in dat jaar naar evenredigheid verlagen.

Het opbouwpercentage in 2022 voor de Volksbank is 1,30% en voor Athora NL is dat 1,12%.

5.4 Toeslagbeleid

5.4.1 Ambitie

De mate waarin PFSR in staat is om toeslagen te verlenen is afhankelijk van de financiële situatie van PFSR. De werkgevers betalen geen aanvullende premie en PFSR houdt hiervoor geen extra voorziening aan om toeslagen te kunnen verlenen. Door het maken van overrendement ontstaat ruimte voor toeslagverlening.

Hoewel het bestuur zo veel mogelijk toeslagverlening nastreeft, blijkt uit de recente ALM-studies dat de gemiddeld te verwachten toeslag ongeveer 50% van de consumentenprijsindex zal bedragen.

5.4.2 Toeslagenstaffel

De indexatie van zowel de actieve als de arbeidsongeschikte deelnemers aan de pensioenregeling, alsmede van de slapers en de gepensioneerden van de pensioenregeling, is voorwaardelijk en geschiedt op basis van de prijsindex.

Het bestuur geeft, conform het toeslagenbeleid²⁰, op onderstaande wijze invulling aan de in het Pensioenreglement bepaalde toeslagenbeleid. Het besluit tot eventuele toeslagverlening per enig jaar zal worden gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober van het direct voorafgaande kalenderjaar en op de prijsontwikkeling over het afgelopen jaar (CPI Alle Huishoudens, oktober-oktober).

- a. Bij een beleidsdekkingsgraad (twaalf-maands gemiddelde actuele dekkingsgraad op basis van DNB RTS met UFR) lager dan 110% wordt geen toeslag verleend;
- b. Er wordt ten hoogste een toeslag verleend die naar verwachting ook in de toekomst nog kan worden gerealiseerd;
- c. Voor de toepassing van onderdeel b. wordt eerst bepaald hoeveel vermogen beschikbaar is voor toekomstige toeslagverlening, als het (positieve) verschil in euro's tussen de beleidsdekkingsgraad en 110%. Vervolgens wordt bepaald welk percentage van de prijsindex met dit beschikbare vermogen als toekomstbestendige toeslag kan worden gerealiseerd. Dit percentage wordt tot slot vermenigvuldigd met de feitelijke prijsontwikkeling in het afgelopen jaar om te komen tot de maximale toeslagverlening in dat jaar.
- d. Incidentele toeslag om in het verleden niet toegekende toeslag of in het verleden doorgevoerde vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten te compenseren kan worden verleend indien die toeslag geen gevolgen heeft voor de toekomstige toeslagverlening overeenkomstig onderdeel b. en in enig jaar ten hoogste een vijfde van het voor incidentele

²⁰ Zie bijlage I, beleidsplan toeslagenbeleid

toeslagverlening beschikbare vermogen wordt aangewend.

- e. Op basis van het voorgaande is een indicatieve staffel opgesteld voor 2021. Bij een beleidsdekkingsgraad boven 110% zal (gedeeltelijke) toeslag worden verleend op basis van de genoemde CPI-index tot een maximum van het percentage zoals genoemd in onder vermelde staffel:

Beleidsdekkingsgraad	Indicatie	
	Indexatie	Inhaalindexatie
<110%	Geen	Geen
110%	0% van de CPI	Geen
116%	50% van de CPI	Geen
124%	100% van de CPI	Geen
131%	100% van de CPI	1%
136%	100% van de CPI	2%

De indexatie wordt beperkt tot het niveau waarop een beleidsdekkingsgraad van tenminste 110% behouden blijft.

- f. Voor groepen van (gewezen) deelnemers waarvoor in het verleden speciale bestemmingsreserves zijn gevormd ten behoeve van indexatie, worden deze bestemmingsreserves aangesproken in jaren waarin op basis van voorgaand model niet of slechts gedeeltelijk wordt geïndexeerd, waarbij gestreefd wordt naar volledige indexatie. Voorgaande indien en voor zover deze bestemmingsreserves dit toelaten.
- g. Inhaalindexaties kunnen plaats vinden in de vorm van extra toeslagen. Hiervoor komen alleen (gewezen) deelnemers in aanmerking die indexatie(s) hebben gemist. Het inhaalindexatiepercentage wordt gemaximeerd op het quotiënt van de prijsontwikkeling volgens genoemde index en de toegekende indexaties, beide over de periode sinds het deelnemerschap is aangevangen.

Ook kunnen inhaalindexaties worden gegeven om eerder gekorte aanspraken te herstellen. Deze inhaalindexaties gelden voor alle (gewezen) deelnemers, indien en voor zover op de aanspraken is gekort. Voor de bepaling van bedoeld quotiënt wordt een korting beschouwd als een negatieve indexatie.

De extra toeslagen als gevolg van inhaalindexaties zullen worden toegekend op basis van het LIFO-systeem (Last In First Out). Dit betekent dat eerst de meest recente gemiste of negatieve indexatie wordt ingehaald en dat daarna afhankelijk van de beschikbare middelen steeds oudere indexaties in de inhaal worden betrokken.

Het Fonds heeft ook pensioenverplichtingen die op basis van oude pensioenreglementen onvoorwaardelijk worden geïndexeerd op basis van de prijs- en/ of de loonontwikkeling. Bij de vaststelling van de voorziening voor de verplichtingen met onvoorwaardelijke indexatie wordt uitgegaan van het wettelijk minimum voor de toekomstige prijsinflatie zoals geregeld in artikel 23a van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds. De omvang van de voorziening pensioenverplichtingen van deelnemers met onvoorwaardelijke indexatie neemt ten opzichte van de totale voorziening pensioenverplichtingen geleidelijk af.

Alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden jaarlijks geïnformeerd (digitaal / papier) waarbij wordt uitgelegd welk besluit is genomen terzake de indexatie per 1 januari.

5.4.3 Haalbaarheidstoets

PFSR voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. Deze haalbaarheidstoets geeft onder andere het pensioenresultaat weer. Het pensioenresultaat is gedefinieerd als:

*De som van de verwachte uitkeringen inclusief verwachte indexaties o.b.v. van het fonds beleid
De som van de verwachte uitkeringen indien jaarlijks de volledige prijsindex zou worden toegekend.*

5.5 Kortingsbeleid

Indien PFSR over onvoldoende middelen beschikt om op langere termijn haar pensioenverplichtingen na te komen, zal PFSR de opgebouwde en ingegane pensioenen verminderen (korten). Hierbij zijn onvoorwaardelijke en voorwaardelijke kortingen te onderscheiden. Het pensioenfonds neemt daarbij de toepasselijke wet- en regelgeving, waaronder artikel 134 Pensioenwet, in acht.

Korting in geval van langdurig dekkingstekort

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf jaar op 1 januari lager is geweest dan het minimum vereist eigen vermogen en de actuele dekkingsgraad op de laatste 1 januari ook lager is dan het minimum vereist eigen vermogen, zal een procentuele korting ineens van de opgebouwde pensioenaanspraken per de betreffende datum plaatsvinden, zodanig dat de dekkingsgraad stijgt tot minimaal het minimum vereist eigen vermogen.

Dit betreft een onvoorwaardelijke korting die over een periode van maximaal 10 jaar wordt geëffectueerd. De korting wordt als volgt over de tijd verdeeld:

- Een korting tot 4% wordt direct in één keer toegepast.
- Een noodzakelijke korting van meer dan 4% wordt gespreid, waarbij in het eerste jaar een korting van 4% wordt toegepast en in de jaren daarna een korting van 2% zolang en voor zover dat nodig is, met een maximale kortingstermijn van tien jaar.

Indien op deze wijze de korting binnen 10 jaar niet volledig wordt gerealiseerd, worden de kortingen na het eerste jaar evenredig verhoogd zodanig dat de volledige korting alsnog binnen de gestelde termijn wordt bereikt.

Bij waardeoverdracht of afkoop worden resterende kortingsjaren ineens verrekend.

Korting in geval van verwacht langdurig reservetekort

Eveneens wordt tot korting overgegaan indien bij het opstellen van een herstelplan blijkt dat het te verwachten overrendement in combinatie met het achterwege laten van indexatie niet voldoende is om binnen tien jaar de vereiste dekkingsgraad te bereiken. Een korting wordt evenredig gespreid over een periode van 10 jaar.

Uitsluitend de korting in het eerste jaar is onvoorwaardelijk. De gespreide kortingen daarna zijn voorwaardelijk en kunnen veranderen op grond van de jaarlijkse actualisering van het herstelplan. Na elke actualisering van het herstelplan is, indien voortzetting van korting noodzakelijk is, uitsluitend de eerste korting onvoorwaardelijk.

De korting vindt plaats over alle pensioenaanspraken en –rechten inclusief de toegekende indexaties en ongeacht of men valt onder de groep (gewezen) deelnemers met voorwaardelijke indexatie of de groep (gewezen) deelnemers met onvoorwaardelijke indexatie. De reductie zal geschieden overeenkomstig artikel 16 “Wanneer word je pensioen verlaagd?” van het pensioenreglement.

5.6 Financiële crisis

Het bestuur heeft een beleidsplan financiële crisis²¹ opgesteld. Hierin wordt weergegeven onder welke omstandigheden sprake is van een financiële crisis, en welke acties dan door wie uitgevoerd moeten

²¹ Zie bijlage I: beleidsplan financiële crisis

worden en op welke wijze. Ook wordt ingegaan op de effectiviteit van de sturingsmiddelen: indexatiebeleid, kortingsbeleid en aanpassing van de beleggingen.

Het beleidsplan financiële crisis fungeert als een bestuurlijk handelingsplan in financiële crisissituaties. Hierbij wordt opgemerkt dat het bestuur in een crisissituatie altijd op het moment zelf zal besluiten wat de beste handelwijze is; het beleidsplan financiële crisis dient daarbij als leidraad.

De volgende elementen worden in het beleidsplan Financiële crisis behandeld:

1. Kenmerken pensioenregeling.
2. Beschrijving financiële crisissituatie.
3. Kritische dekkingsgraad. Overschrijding risicobudget.
4. Een beschrijving van de maatregelen die ter beschikking staan.
5. Een beschrijving van de inzetbaarheid van de maatregelen.
6. Een beschrijving van het financiële effect van de maatregelen.
7. Een beschrijving van de wijze waarop rekening wordt gehouden met evenwichtige belangenafweging.
8. Een beschrijving over de communicatie naar belanghebbenden in een crisis-situatie.
9. Een beschrijving van het besluitvormingsproces.
10. De jaarlijkse toetsing van het crisisplan.

Momenteel is het Pensioenbureau gestart om het crisisplan 2021 te actualiseren door opname van operationele crisis-situaties. Het geactualiseerde crisisplan wordt eind maart 2021 voorgelegd aan het bestuur ter vaststelling.

5.7 Vereist eigen vermogen

PFSR dient te beschikken over een vereist eigen vermogen (VEV). PFSR heeft ervoor gekozen om voor de vaststelling van het VEV uit te gaan van de standaardmethode. Jaarlijks toetst de adviserend actuaire of het risicoprofiel van PFSR adequaat wordt weergegeven door het standaardmodel VEV. De conclusies van deze toets worden vastgelegd in een notitie. Het bestuur van PFSR stelt vervolgens vast dat het standaardmodel VEV hieraan voldoet conform de vereisten van art. 24 t/m 26 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

Het aldus berekende vereist eigen vermogen voorkomt met een zekerheid van 97,5% dat PFSR binnen een jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de som van de voorziening pensioenverplichtingen en de voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid en excassokosten.

Van de risico's die artikel 12 lid 1 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen in het standaardmodel onderscheidt, dient een aantal risico's te worden gekwantificeerd ten behoeve van de bepaling van het vereist eigen vermogen. Zie bijlage III voor een uiteenzetting van de risico's die worden onderkend en de variabelen die worden gebruikt om de buffer te bepalen:

5.8 Minimaal vereist eigen vermogen

Het bestuur stelt het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) vast conform de bepalingen in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen, met inachtneming van het ten aanzien van risicokapitaal gestelde in artikel 28 lid 2 en lid 7 van de EG Richtlijn 2002/83.

Op grond van het Besluit FTK is het MVEV voor het fonds gelijk aan de som van:

- 4% van de technische voorzieningen na aftrek van overdrachten uit hoofde van verzekering;
- 0,3% van het risicokapitaal bij overlijden na aftrek van overdrachten uit hoofde van verzekering.

Bij de elders verzekerde regelingen van het fonds is weliswaar geen sprake van overdracht uit hoofde van verzekering, maar de elders verzekerde regelingen komen bij de berekening van het MVEV in de zin van het Besluit FTK wel in mindering op de technische voorzieningen en het risicokapitaal bij overlijden. De reden is dat PFSR geen financiële risico's loopt met betrekking tot de elders verzekerde regelingen en derhalve voor deze regelingen geen eigen vermogen hoeft aan te houden om tegenvallers op te vangen.

De overige in artikel 11 van het Besluit FTK genoemde omstandigheden die pensioenfondsen in het MVEV dient mee te nemen, zijn in het geval van het fonds niet van toepassing.

Onder risicokapitaal bij overlijden verstaat PFSR op basis van de hiervoor genoemde EG-richtlijn de som van alle positieve individuele risicokapitalen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden onder aftrek van herverzekering. De berekening van het risicokapitaal wordt uitgevoerd door voor elke deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigde met een latent nabestaandenpensioen eerst de fictieve voorziening voor een direct ingaand (levenslang en tijdelijk) nabestaandenpensioen te berekenen. Hierbij wordt rekening gehouden met de partnerfrequentie²². De resultaten worden vergeleken met de geraamde marktwaardevoorziening van de werkelijke pensioenverplichtingen. Vervolgens worden conform de hiervoor genoemde EG-richtlijn de positieve verschillen gesommeerd tot het in aanmerking te nemen risicokapitaal. Bij de berekeningen wordt steeds rekening gehouden met de geldende vorm van indexatie.

Indien de beleidsdekkingsgraad 5 jaar opvolgend ligt onder het minimaal vereist eigen vermogen, worden de opgebouwde aanspraken aangepast conform het bepaalde in paragraaf "Kortingsbeleid".

Wanneer de situatie van ontoereikendheid zich voordoet, stelt het bestuur binnen de daarvoor wettelijk gestelde termijn een herstelplan op. Het herstelplan zal in die situatie erop gericht zijn de situatie van ontoereikendheid per direct op te heffen door de opgebouwde aanspraken aan te passen conform paragraaf 5.5.

5.9 Herstelplan

Indien de beleidsdekkingsgraad van PFSR per het einde van een kalenderkwartaal lager is dan het vereist eigen vermogen (reservetekort) meldt het fonds dit direct aan DNB. PFSR dient in dat geval binnen 3 maanden (of zoveel eerder als DNB bepaalt) na het einde van het kalender-kwartaal een herstelplan in bij DNB ter instemming.

In dit herstelplan is tenminste opgenomen:

- De oorzaak van het reservetekort;
- De verwachte ontwikkeling van de voorziening en de beleggingen;
- De concrete maatregelen waardoor, gezien de beleidsdekkingsgraad, het eigen vermogen binnen de looptijd van het herstelplan op het vereiste niveau komt.

PFSR neemt bij de berekeningen in het kader van het herstelplan met betrekking tot de economische parameters de grenzen in acht die het Kabinet op grond van art. 144 van de Pensioenwet bij maatregel van bestuur heeft gesteld. PFSR acht op lange termijn een prijsinflatie van 1,9% aannemelijk, evenals de ingroei in vier jaar tijd van het actuele niveau naar 1,9%. Daarnaast kan PFSR zich vinden in de onderbouwing van de Commissie Parameters met betrekking tot de rendementsverwachting van de verschillende beleggingscategorieën en de voorgestelde kostenafslagen en standaarddeviaties. Ten slotte ziet PFSR geen aanleiding af te wijken van de rekenregels die de Commissie heeft uitgewerkt voor de vaststelling van het verwachte portefeuillerendement."

²² Partnerfrequentie wordt per (gewezen) deelnemers als volgt meegenomen: $\max [0; h \times (\text{ContanteWaarde IngegaanNabestaandePensioen} - \text{ContanteWaarde OuderdomsPensioen en NabestaandePensioen})]$

6 Balansrisicomanagement en Beleggingen

6.1 Introductie

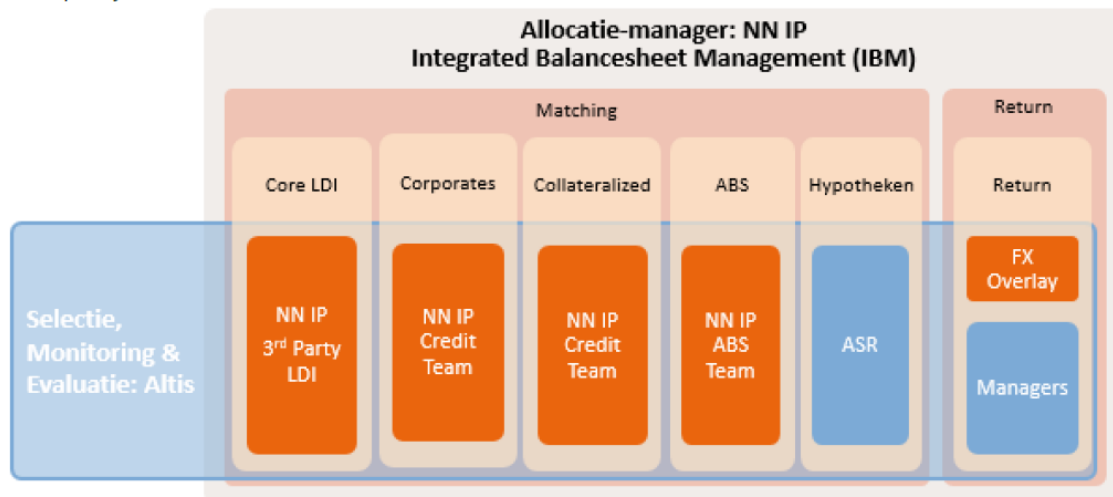
De governance beleggingen is beschreven in een apart beleidsdocument²³.

Stichting Pensioenfonds SNS REAAL heeft een Strategisch Beleggingsbeleid dat door het bestuur van het pensioenfonds tenminste elke drie jaar opnieuw wordt vastgesteld, mede op basis van een Asset Liability Management-studie. De ALM-studie wordt uitgevoerd door de Strategisch Adviseur van het pensioenfonds (Ortec Finance b.v., te Rotterdam), waarbij ook de fiduciair dienstverlener (NN IP b.v., te Den Haag) actief betrokken is.

Tegelijkertijd met het herijken en actualiseren van de ALM gaat het bestuur in samenwerking met de adviseurs na of de gekozen Risicohouding nog actueel is. Op basis van de gekozen Risicohouding en de uitkomsten van de ALM-studie bepaalt het bestuur het Strategisch Beleggingsbeleid van het fonds, inclusief de Strategische Asset Allocatie (SAA).

In de SAA wordt aangegeven in welke beleggingscategorieën het fondsvermogen belegd wordt en welke risicoafdekkingen worden toegepast. Het fonds laat vervolgens dit beleggingsbeleid, onder regie van en aansturing door de fiduciair dienstverlener, door geselecteerde vermogensbeheerders en beheerders van beleggingsfondsen uitvoeren.

Totale portefeuille:

Matchingportefeuille:

De Matchingportefeuille is dat deel van de portefeuille waarin (vooral) het renterisico van de verplichtingen conform het door het bestuur bepaalde strategische percentage deels wordt afgedekt. De Matchingportefeuille wordt beheerd door Nationale Nederlanden Investment Partners (NN IP). NN IP Integrated Balance sheet Management (IBM) treedt op als financieel balansrisicomanager en beheert daartoe ook de in de Matchingportefeuille geïntegreerde overlayportefeuille, waarin de (aanvullende) afdekking van de risico's terzake rente, inflatie, valuta- en aandelenkoersen plaatsvindt, hoofdzakelijk in de vorm van rentederivaten.

²³ Zie bijlage I: Governance beleggingen

Daartoe zijn een fiduciaire dienstverlening overeenkomst en een separate vermogensbeheer-overeenkomst met NN IP afgesloten, waarin onder meer:

- De beleggingsrichtlijnen en mandaatbepalingen zijn opgenomen. Die moeten ervoor zorgen dat de vermogensbeheerder op zodanige wijze risico's afdekt en belegt dat dit past bij de verplichtingen en risicohouding van het fonds en het beleid met betrekking tot Maatschappelijk Verantwoord Beleggen;
- Afspraken zijn gemaakt over een aantal vereisten waaraan de dienstverlening van de fiduciair dienstverlener en de vermogensbeheerder dient te voldoen "kpi's";
- Een dienstverlening- en beheervergoeding is afgesproken die marktconform is en die "alignement" afdwingt van de inspanningen en beloning van de fiduciair dienstverlener en de vermogensbeheerder in relatie tot de langetermijnbelangen en verplichtingen van het fonds;
- Wordt geborgd dat er geen onnodige kosten worden gemaakt door beleid op de korte termijn, of transacties die niet noodzakelijk zijn met het oog op lange termijn doelstellingen;
- Afspraken zijn gemaakt over een adequaat risicobeheer binnen de organisatie en de dienstverlening van de betrokken fiduciair dienstverlener en vermogensbeheerder;
- Afspraken zijn gemaakt over de beleggings (IBOR)- en financiële rapportages (ABOR) die de fiduciair dienstverlener verstrekt aan PFSR. (investment / accounting book of records: I/ABOR.)

De activiteiten van NN IP worden periodiek door het bestuur en de beleggingscommissie van het fonds geëvalueerd. Daarbij worden niet alleen de financiële prestaties, de beheersing van risico's en het relatiebeheer beoordeeld, maar wordt ook getoetst of het beloningsbeleid van de vermogensbeheerder niet leidt tot prikkels die lange termijn doelstellingen van het pensioenfonds in de weg kunnen staan. Daarnaast wordt beoordeeld, voor zover bij de Matchingportefeuille (vastrentende beleggingen) relevant, hoe het "engagementbeleid" is (bijvoorbeeld stembeleid) van de vermogensbeheerder bij beleggingen in leningen van overheden, organisaties, ondernemingen en hypotheek. En er wordt gekeken of dat past bij het lange termijn beleid en het beleid met betrekking tot Maatschappelijk Verantwoord Beleggen door PFSR.

De fiduciaire dienstverlening overeenkomst en de vermogensbeheerovereenkomst zijn voor onbepaalde tijd afgesloten, maar zijn wel dagelijks door het fonds opzegbaar.

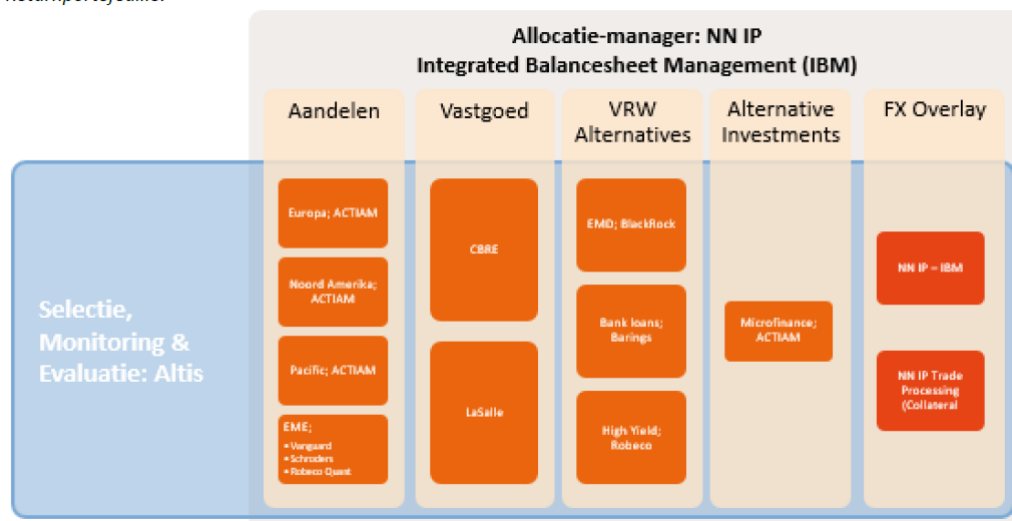
Returnportefeuille:

De Returnportefeuille van PFSR, onder beheer van NN IP, in samenwerking met het met haar gelieerde Altis Investment Management b.v. te Den Haag ten behoeve van selectie en monitoring van externe managers, bestaat uit:

- Aandelen;
- Onroerend goed;
- Obligaties met een hoger risicoprofiel (Bank Loans, Emerging Market debt en High Yield).

Voor het beheer van de Returnportefeuille is gekozen voor het (indirect) beleggen in participaties van verschillende, institutionele beleggingsfondsen in de bovengenoemde categorieën. Vermogensbeheerder NN IP en gerelateerde adviseur Altis selecteren en monitoren voor en namens het pensioenfonds de beheerders, het beheer en de prestaties van deze beleggingsfondsen. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen speelt in de Returnportefeuille ook een zeer belangrijke rol.

Returnportefeuille:

6.2 Investment Beliefs

Investment Beliefs zijn de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds met betrekking tot het balansbeleid, beleggingsbeleid, risicoafdekkingen en beleggingen van het fonds. Zij zijn de basis waarop het bestuur het balansrisicomanagement- en beleggingsbeleid vormgeeft. Ze geven richting aan de keuzes die gemaakt moeten worden ten aanzien van rendement, risico, complexiteit en kosten. Het bestuur heeft in de vergadering van 28 november 2019 de herijkte Investment Beliefs van PFSS vastgesteld.

Het pensioenfonds neemt bewust en weloverwogen risico's om het benodigde rendement te kunnen realiseren.

Het pensioenfonds wenst alleen risico's te lopen waar het bewust voor kiest, die passend zijn in relatie tot de doelstellingen van het pensioenfonds en die voldoende kunnen worden gemonitord en beheerst.

Het pensioenfonds dekt onbeloonde risico's af

Het pensioenfonds maakt onderscheid tussen beloonde en onbeloonde risico's. Het pensioenfonds ziet rente- en valutarisico ontwikkelde markten als onbeloonde risico's en dekt deze af wanneer dit kosten-efficiënt mogelijk is.

Het pensioenfonds belegt duurzaam om de welvaart en het welzijn van huidige en toekomstige generaties te bevorderen

Het pensioenfonds heeft een intrinsieke motivatie om het vermogen van de deelnemers duurzaam te beleggen. Het bestuur is van mening dat duurzaam beleggen op de lange termijn bijdraagt aan een beter risico- en rendementsprofiel. Tevens is het pensioenfonds zich bewust van haar maatschappelijke rol en de verantwoordelijkheid die daarbij hoort.

Het pensioenfonds heeft een lange termijn beleggingshorizon en wenst hiervan te profiteren.

Een significant deel van de verplichtingen van het pensioenfonds heeft een lange termijn horizon, hierdoor is het pensioenfonds goed gepositioneerd om op de korte termijn meer risico's te lopen die zich naar verwachting op de lange termijn uitbetalen. De keuzemogelijkheden die samenhangen met de lange termijnhorizon worden echter wel begrensd door wet- en regelgeving en het toezichtkader.

De Strategische Asset Allocatie bepaalt het beleggingsresultaat.

De strategische invulling van de portefeuille naar beleggingscategoriën en mate van afdekking van risico's als rente en valuta hebben een grotere invloed op het beleggingsrendement en risico dan de invulling van de categorieën.

Een dekkingsgraadafhankelijk risicobudget stelt het fonds in staat om zowel te sturen op bescherming van de nominale aanspraken als het nastreven van een reële ambitie.

Het pensioenfonds hanteert een Dynamisch Balansrisicomanagementbeleid om sturing en uitvoering te geven aan haar streven om ingeval van lage dekkingsgraden de nominale rechten zoveel mogelijk te beschermen, zonder daarbij de kansen op het bevorderen van een herstel ervan uit het oog te verliezen. En anderzijds om bij hoge dekkingsgraden de reële rechten zoveel mogelijk zeker te stellen. Het beschikbare risicobudget is hierbij kader stellend en randvoorwaardelijk.

Het pensioenfonds zet diversificatie efficiënt in ter verbetering van het risico-rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille.

Door het vermogen te spreiden over meerdere risico- en rendementsbronnen wordt een meer robuust, minder volatiel beleggingsresultaat behaald.

Het investment governance budget van het pensioenfonds wordt afgestemd op de gekozen beleggingsoplossing en de complexiteit van de beleggingsportefeuille.

Het investment governance budget (het geheel van kennis, beschikbare tijd en aanwezige processen om het beleggingsbeleid aan te sturen en te monitoren) wordt door het bestuur vastgesteld en indien noodzakelijk aangepast om aan te blijven sluiten bij de complexiteit van het beleggingsbeleid. Een sterke en volledige investment governance is nodig voor het succesvol opnemen en monitoren van complexe strategieën en beleggingsoplossingen.

Actief beheer kan waarde toevoegen.

Het pensioenfonds heeft geen absolute voorkeur voor actief of passief beheer. In bepaalde markten zijn mogelijkheden aanwezig om door actief- of passief beheer, of een combinatie daarvan, waarde toe te voegen.

Rendement na kosten is belangrijker dan het absolute kostenniveau.

Het behaalde nettorendement van een belegging is belangrijker dan de hoogte van de vergoeding die aan de beheerder wordt betaald. Het kostenniveau van een belegging kent echter haar grenzen en dient uitlegbaar te zijn.

De Investment Beliefs zijn een zelfstandig onderdeel van het Strategisch Beleggingsplan respectievelijk deze ABTN / Beleggingsbeginselen.

6.3 Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Het bestuur heeft beleid geformuleerd ten aanzien van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Dit beleid is vastgelegd in het document “Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen”²⁴ wat in 2020 is opgesteld en door het bestuur op 26 november 2020 is vastgesteld.

Visie op Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Het bestuur van Pensioenfonds SNS REAAL heeft als vertrekpunt dat pensioengelden worden belegd in het belang van de actieven, pensioengerechtigden en slapers. Het bestuur ziet deze fiduciaire verantwoordelijkheid in de eerste plaats als een financiële verantwoordelijkheid. Vervolgens dient het beheer van het vermogen plaats te vinden met inachtneming van prudentie, kwaliteit en veiligheid en dient het beheer gericht te zijn op een zo hoog mogelijk rendement bij een aanvaardbaar risico. Restricties in het beleggingsbeleid mogen geaccepteerd worden zolang deze (op voorhand) geen afbreuk doen aan het risico-rendement profiel van de totale beleggingsportefeuille.

Het begrip Maatschappelijk Verantwoord Beleggen wordt door het bestuur als volgt omschreven: “Beleggen op grond van financiële, sociale, governance en milieuoverwegingen en/ of de beïnvloeding van bedrijven, overheden en andere relevante actoren op grond van deze overwegingen.”

De volgende overwegingen worden gehanteerd bij de integratie van E(nvironmental) S(ocial) G(overnance)-factoren in het beleggingsbeleid:

- Duurzaamheid is geïntegreerd in het beleggingsbeleid en het doorlopen van de beleggingscyclus;
- Rendement bestaat voor het fonds uit financieel rendement, alsmede impact op de maatschappij;
- Actief aandeelhouderschap is het uitoefenen van stemrecht en het actief voeren van de dialoog met een onderneming (engagement), belangrijk om de duurzaamheid en de lange termijn waarde van een belegging te beschermen;
- PFSR zet, afgewogen naar kostenefficiëntie en beschikbaarheid, de volgende instrumenten in:
 - Voting (stemmen op aandeelhoudersvergaderingen);
 - Engagement (dialoog, beïnvloeden van beleid en gedrag van organisaties/bedrijven);
 - Uitsluitingen;
 - Insluitingen, waaronder begrepen impact investeringen;
- Het bestuur communiceert richting de belanghebbenden over de duurzaamheid van de beleggingsportefeuille, waaronder begrepen het maatschappelijk rendement.

Bij het inrichten van de beleggingsportefeuille worden de beleggingen getoetst aan het door het fonds gedefinieerde MVB-beleid. Het MVB-beleid is daarmee kader scheppend voor de beleggingen. Het fonds en de fiduciair dienstverlener rapporteren hier vervolgens over.

²⁴ Dit beleid is op de website van PFSR terug te vinden: <https://pensioenfonds-snsreaal.nl/over-ons/ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen>.

Stem- en engagementbeleid: beleggen via beleggingsfondsen

Het pensioenfonds belegt niet zelf direct in aandelen, maar investeert in de beleggingscategorie aandelen via participaties in beleggingsfondsen die beheerd worden door gespecialiseerde vermogensbeheerders. Omdat het pensioenfonds participant is in het beleggingsfonds en geen, direct, juridisch eigenaar is van de aandelen die het beleggingsfonds aanhoudt, kunnen wij geen eigen stembeleid toepassen. Het stembeleid van de door ons aangestelde vermogensbeheerders is dan ook van toepassing op onze aandelenbeleggingen. Naast het toepassen van een stembeleid kunnen wij ook invloed uitoefenen op ondernemingsgedrag door het voeren van dialoog met ondernemingen via een engagementbeleid. Ook voor deze beïnvloedingsvorm maken wij gebruik van het beleid van de door ons aangestelde vermogensbeheerders.

De fondsbeheerders publiceren op hun websites regelmatig over het door hen toegepaste beïnvloedingsbeleid en de resultaten daarvan.

6.4 Doel en stijl van het beleggingsbeleid

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde, consistente en solide wijze te beleggen conform art 135 lid 1a van de pensioenwet (prudent person regel). Hoewel een bestendig en optimaal rendement op de beleggingen een hoge prioriteit heeft, staat een prudente afweging van risico en rendement voorop.

Jaarlijks toetst PFSR aan de hand van de uitkomsten van de haalbaarheidstoets of het verwachte pensioenresultaat binnen de met sociale partners overeengekomen risicohouding valt. Deze risicohouding wordt 3-jaarlijks met sociale partners en het verantwoordingsorgaan herijkt. Daarnaast voert PFSR om de drie jaar een ALM-studie uit om de soliditeit van de assetmix te toetsen of de uitkomsten van het beleggingsbeleid nog in lijn zijn met de doelstellingen.

Bij de keuze van beleggingen spelen criteria als veiligheid, kwaliteit, risicodiversificatie, duurzaamheid en maatschappelijke acceptatie spelen een belangrijke rol. Uitgangspunt bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de aard en omvang van de verplichtingen, het risicobudget en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving en andere relevante wet- en regelgeving, zoals onder andere het “Prudent Person” beginsel en de best execution bepalingen.

6.5 Risicohouding

Na overleg met vertegenwoordigers van de werkgevers en de werknemers en na consultatie met het VO en het informeren van de RvT, heeft het bestuur van PFSR de mate vastgesteld waarin het bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen te realiseren. Dit heeft geresulteerd in een aantal beleidsuitgangspunten, zoals de ondergrenzen aan het pensioenresultaat. Deze gekozen risicohouding vormt een kader voor opdrachtaanvaarding (uitvoeringsovereenkomst), het strategische en het feitelijke beleggingsbeleid en verantwoording daarover achteraf (o.a. via het jaarverslag).

Uitgangspunten risicohouding

Het bestuur heeft zich bij de vaststelling van de risicohouding van PFSR laten leiden door de volgende feiten en uitgangspunten:

- PFSR voert een collectieve DC-regeling uit met een premie die voor langere tijd vaststaat. De premie is gedurende de looptijd een gegeven en als gevolg daarvan in het kader van de risicohouding van PFSR geen sturingsmiddel meer om de haalbaarheid van de doelstellingen van het fonds te bevorderen of om tegenvallers gedeeltelijk mee te compenseren.
- Op fondsniveau dient op lange termijn de verwachte toeslagrealisatie ten minste 50% van de prijsindex te zijn (toeslag ambitie).
- De risicohouding dient op evenwichtige wijze consequenties te hebben voor de verschillende belanghebbenden van PFSR, waarbij het bestuur onder andere rekening houdt met generatie-effecten.
- De risicohouding dient te voldoen aan de prudent person regel.

- Anticiperen op aanpassing van de methodiek van de toepasselijke rentecurve, overlevingsgrondslagen en/of scenariosets en daarvoor een gefundeerde marge aanhouden ten opzichte van de berekeningsresultaten en prognose op basis van de actuele informatie.
- Het bestuur toetst middels een haalbaarheidstoets ten minste elk jaar de gekozen risicohouding.

Toetsing uitvoering pensioenregeling in samenhang met de premiehoogte en de risicohouding

De mate van verantwoorde uitvoerbaarheid van de pensioenregeling, gegeven de premiehoogte en de beoogde risicohouding, blijkt naar het oordeel van het bestuur al dan niet uit de specifiek voor dit doeluitgevoerde aanvangshaalbaarheidstoets en ALM/SAA-studie.

Ondergrenzen pensioenresultaat

Het bestuur heeft - binnen de voor de lange termijn vastgestelde risicohouding van het fonds - een ondergrens van het pensioenresultaat gekozen van 85% van een waardevast pensioen (zowel vanuit de feitelijke dekkingsgraad als vanuit het vereist eigenvermogen). Het pensioenresultaat en het waardevast pensioen gelden op fondsniveau, met een horizon van 60 jaar en uitgaande van de feitelijke financiële positie.

Bij 85% van een waardevast pensioen op fondsniveau komt de toeslagrealisatie ruim boven de 50% uit die als uitgangspunt bij de uitwerking van de risicohouding is gehanteerd.

Het bestuur heeft – binnen de voor de lange termijn vastgestelde risicohouding van het fonds - de maximale vermindering van het verwachte pensioenresultaat in een slechtweerscenario (5% percentiel) gekozen op 37%, uitgaande van de feitelijke financiële positie.

Financiële crisis

In het geval van een financiële crisis kan het bestuur wijzigingen in de risicohouding doorvoeren. Het Beleidsplan financiële crisis, bevat voor verschillende onverwachte, ongewenste situaties mogelijke reacties van het bestuur om een intredende crisissituatie snel het hoofd te bieden of te beëindigen. Een van deze mogelijke reacties is het aanpassen van de risicohouding en wijziging van het beleggingsbeleid en de risicoafdekking.

Vereist eigen vermogen

Ontwikkeling en fluctuatie van het vereist eigen vermogen zijn terug te voeren op effecten van veranderingen in de markt - bijvoorbeeld ten aanzien van de rente – en in mindere mate veranderingen in de feitelijke en/of strategische beleggingsmix en in het risicoafdekkingsniveau. De bandbreedte van het vereist eigen vermogen ligt - gegeven de door PFSR gehanteerde grenzen voor risicoafdekking en de in aanmerking genomen fluctuatie van de rente - tussen 9% en 18%.

6.6 Dynamisch Balansrisicomanagementbeleid

PFSR voert een dynamisch balansrisicomanagementbeleid²⁵. Dit wordt gekenmerkt door een Strategische Asset Allocatie ("SAA", inclusief risicoafdekkingen) die afhankelijk is van de nominale dekkingsgraad op marktwaarde onderverdeeld naar DG-regio's.

Deze dekkingsgraadafhankelijke SAA brengt een dekkingsgraadafhankelijk risicobudget met zich mee. Het dekkingsgraadafhankelijke risicobudget neemt af bij zowel lage als bij hoge dekkingsgraden. Dit heeft als doel om enerzijds, in geval van een hoge dekkingsgraad, de risico's op terugval te beperken, en anderzijds het voorkomen van het nemen van te weinig risico, als het fonds een lage dekkingsgraad heeft.

Het vooraf bepalen van beslismomenten, beleid en acties indien de nominale dekkingsgraad van PFSR zich negatief of juist positief ontwikkelt, bevordert een voorspelbare, snelle, uitlegbare en adequate besluitvorming. Zo worden bepaalde gedragsmatige valkuilen voorkomen, zoals het vasthouden aan de 'status quo' als de feitelijke omstandigheden (zoals het dekkingsgraadniveau) om actie vragen. Er blijft

²⁵ Zie bijlage I: Beleidsdocument dynamisch balansrisicomanagementbeleid

ruimte voor het bestuur om, binnen de aangegeven kaders, af te wijken van het voorgenomen beleid, maar er is sprake van een zogenaamd 'opt-out' in plaats van een 'opt-in' basisprincipe.

De keuze voor sturing van de balans van het pensioenfonds door middel van een dekkingsgraadafhankelijk verloop en samenstelling van de strategische asset allocatie en het risicobudget kent de volgende motivatie:

- Het vermijden van een "poverty-trap". Een "poverty-trap" houdt in dat PFSR in een situatie terechtkomt waarin zij niet langer (volledig) financieel kan herstellen qua dekkingsgraad en het kunnen realiseren van haar toelagenambitie in de toekomst. Met het gekozen beleid kiest PFSR ervoor om bij lage dekkingsgraden risico terug te nemen, maar niet in zo'n mate dat een herstel van de nominale dekkingsgraad en het behalen van de ambitie niet langer mogelijk is.
- De verschuiving van een nominale naar een reële doelstelling bij stijgende nominale dekkingsgraden. De primaire doelstelling van PFSR is om aan de nominale toezeggingen tegemoet te komen. Hiernaast heeft het pensioenfonds de ambitie om het nominale pensioen zoveel als mogelijk is te indexeren. Bij nominale dekkingsgraden lager dan 130%, ligt de nadruk in het beleid op bescherming van de nominale toezegging. Naarmate de nominale dekkingsgraad deze grens van 130% verder overstijgt, verschuift de focus steeds meer naar bescherming van de reële ambitie (het toekennen van indexaties bovenop het nominale pensioen). Dit wordt binnen het beleggingsbeleid gekenmerkt door een toenemende inzet van inflatiegevoelige producten zoals inflation linked bonds en inflatieswaps.

De SAA en risicoafdekkingen per dekkingsgraadregio zijn zo bepaald dat het risicoprofiel een aflopend karakter heeft bij zowel lage als bij hoge dekkingsgraden. De gekozen SAA per dekkingsgraadregio is afgeleid van het maximale risico dat het fonds bij een bepaalde dekkingsgraad wenst te lopen (het 'risicobudget'). Dit toegestane risicobudget is afhankelijk van de hoogte van de nominale dekkingsgraad die op enig moment geldt. Het risicobudget wordt uitgedrukt als een maximale dekkingsgraadpuntenval in een specifiek stress-scenario.

PFSR heeft in het eerste kwartaal van 2021 een ALM-studie laten uitvoeren door strategisch adviseur Ortec. De eerste stap in dit proces was het actualiseren van de risicohouding van PFSR. Daarbij werd geconcludeerd dat in de risicohouding meer ruimte bestaat voor het nemen van beleggingsrisico dan werd weerspiegeld in het strategische beleggingsbeleid van dat moment. De ALM-studie wees uit dat betere lange termijn koopkrachtresultaten kunnen worden bereikt bij een 10%-punt hogere strategische allocatie naar de Returnportefeuille. Het bestuur heeft daarop besloten het beleid op deze wijze aan te passen, op het moment dat dat zou zijn toegestaan, te weten zodra het fonds uit reservetekort is. Het nieuwe, toekomstige risicobudget wordt weergegeven in het onderstaande diagram:

6.7 Strategische Asset-Allocatie en afdekkingen

Onder het dynamisch balansrisicomanagementbeleid is sprake van een strategische assetallocatie inclusief risicoafdekkingen per dekkingsgraadregio. De SAA en risicoafdekkingen zijn zo gekozen dat het risicoprofiel het gewenste verloop heeft: Een afbouw van het risico bij zowel hoge als bij lage dekkingsgraden.

Beleggingscategorie	Nominale focus					Reële focus	
Dekkingsgraadregio	<100%)	[100%-110%)	[110%-120%)	[120%-130%)	[130%-140%)	[140%-150%)	[150%-170%)
Matchingportefeuille	58,5%	53,5%	53,5%	48,5%	48,5%	53,5%	58,5%
Returnportefeuille	41,5%	46,5%	46,5%	51,5%	51,5%	46,5%	41,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bij zowel de Matching- als de Returnportefeuille is sprake van een strategische bandbreedte van 3%-punt voor elke dekkingsgraadregio.

PFSR stuurt op de verdeling van de verplichtingen en de daarmee samenhangende beleggingen over een Matchingportefeuille, die de pensioenverplichtingen nominaal en/of reëel nabootst. De derivaten, ter afdekking van het rente- en (mogelijk) het inflatierisico, maken vanaf 1 september 2020 onderdeel uit van de Matchingportefeuille, onderdeel LDI-portefeuille. Daarnaast is er sprake van een Returnportefeuille, waarmee gestreefd wordt buffers op te bouwen voor buffervermogen en indexatie. De derivaten ter afdekking van het valutarisico maken sinds 1 september 2020 onderdeel uit van de Returnportefeuille.

De huidige Strategische Asset Allocatie (SAA) mix is gebaseerd op het oude DBRM. In 2021 heeft PFSR besloten om de Returnportefeuille te verhogen met 10%, ten koste van de Matchingportefeuille. Deze nieuwe mix is enkel implementeerbaar indien het pensioenfonds uit 'herstel' is, oftewel dat het dekkingsgraadherstel tot boven de reservetekortgrens doorzet.

	huidige SAA	nieuwe SAA	delta	delta euro (schatting, x mln)
Matchingportefeuille	63,5%	53,5%	-10,0%	-400
Core LDI	35,0%	29,5%	-5,5%	-220
Corporate Credits (incl Coll)	13,0%	10,0%	-3,0%	-120
ABS	5,5%	4,0%	-1,5%	-60
NL hypotheek	10,0%	10,0%	0,0%	0
Returnportefeuille	36,5%	46,5%	10,0%	400
Aandelen ontw	10,0%	16,0%	6,0%	240
Aandelen opk	10,0%	12,5%	2,5%	100
High yield	3,5%	5,0%	1,5%	60
EMD (HC)	5,0%	5,0%	0,0%	0
Vastgoed	8,0%	8,0%	0,0%	0
Totaal	100,0%	100,0%		

6.8 Afdekking rente- en inflatierisico

Naast een dekkingsgraad afhankelijke beleggingsmix zijn ook de mate van afdekking van het rente- en inflatierisico afhankelijk van de dekkingsgraad:

Marktrisico	Nominale focus				Reële focus		
Dekkingsgraadregio	<100%)	[100% - 110%)	[110% - 120%)	[120%- 130%)	[130%- 140%)	[140%- 150%)	[150%- 170%)
Renterisico Obligaties en renteswaps	70%	70%	70%	70%	90%	110%	130%
Risicoafdekking optievariant Renteswaptions	0%	0%	0%	10%	10%	30%	30%
Inflatierisico Inflatie linked bonds en inflatieswaps	0%	0%	0%	20%	20%	40%	50%

In het dynamisch beleggingsbeleid zijn de verschillende bandbreedtes en drempels vastgelegd alsook het te doorlopen proces bij het overgaan naar een andere dekkingsgraadregio.

6.9 Afdekking valutarisico

De verplichtingen van PFSR luiden in Euro. De wisselkoers van de Euro t.o.v. andere valuta heeft daarom impact op het nakomen van de pensioenverplichtingen. Een deel van de beleggingen (zakelijke waarden) is genoteerd in vreemde valuta. Fluctuaties in de valutakoersen zorgen voor volatiliteit in de waarde van beleggingen en daarmee de hoogte van de dekkingsgraad.

PFSR hanteert geen visie op ontwikkelingen in valutakoersen v.w.b. de ontwikkelde markten (DM-valuta: USD, JPY, GBP). Het valutarisico bij aandelen Developed Markets wordt daarom afgedekt voor deze 3 valuta's. In verband met kosten en effectiviteit bedraagt deze afdekking 75%.

Met betrekking tot beleggingen opkomende markten (EM) heeft PFSR de visie dat deze landen in het algemeen een sterk groeiende beroepsbevolking hebben dan wel een sterke productiviteitsgroei kennen door scholing en/of toepassing van technologieën. Dit leidt tot sterk groeiende BNP-cijfers en (veelal) revaluerende valuta. PFSR dekt daarom, mede in verband met de hoge kosten en bewerkelijkheid ter afdekking, deze EM-valuta bij aandelen niet af.

6.10 Derivatenbeleid

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten die, naast en veelal in combinatie met, de reguliere beleggingen binnen het beleggingsmandaat (cash, obligaties & leningen, aandelenbeleggingsfondsen, obligatiebeleggingsfondsen en vastgoedbeleggingsfondsen), voornamelijk bedoeld zijn om bepaalde financiële risico's, die verbonden zijn aan de bedrijfsvoering van PFSR, te mitigeren of eventueel te elimineren. Daarnaast kunnen derivaten ook worden ingezet om een doeltreffend portefeuillebeheer te vergemakkelijken.

In het algemeen huldigt het bestuur het uitgangspunt dat het uitsluitend derivaten wenst toe te passen die het begrijpt en die passen binnen het financieel balansrisicomanagement- en beleggingsbeleid van PFSR.

In het beleidsdocument derivatenbeleid Pensioenfonds SNS REAAL²⁶ wordt weergegeven op welke wijze PFSR omgaat met de keuze, toepassing en beheersing van derivaten en de hierbij behorende rapportage. Hierbij vormen het strategisch beleggingsbeleid en toepasselijke wet- en regelgeving de basis.

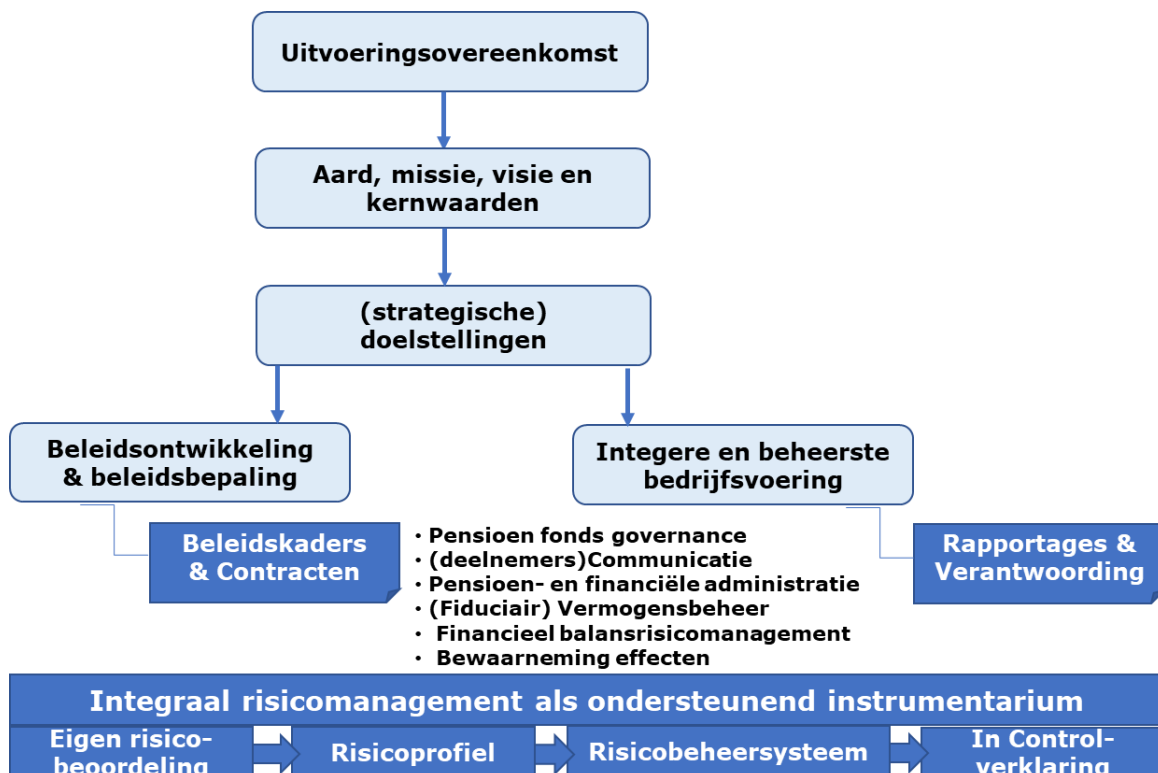
²⁶ Zie bijlage I: Beleidsdocument derivatenbeleid

7 Integraal risicomanagement

7.1 Integraal risicomanagement ondersteunt beleidsbepaling en bedrijfsvoering

Het bestuur heeft zijn (interne) organisatie en processen zodanig ingericht dat ze bijdragen aan het realiseren van de beleidsdoelstellingen en voorkomen dat het vertrouwen in PFSR wordt geschaad. De wijze waarop het bestuur invulling geeft aan integraal risicomanagement is vastgelegd in het beleidsdocument 'Integraal Risicomanagement' (hierna: IRM).

Onderstaande figuur verduidelijkt de aansluiting tussen hetgeen in eerdere hoofdstukken is uitgewerkt en relateert dit aan IRM.

De doelstellingen van het integraal risicomanagement zijn:

1. het inzicht hebben in de relevante en dominante risico's,
2. de onderlinge samenhang tussen deze risico's begrijpen,
3. de relatie met de doelstellingen en doelrealisatie in kaart brengen,
4. beloonde en onbeloonde risico's onderscheiden,
5. deze risico's vervolgens vermijden, accepteren, reduceren en/of beheersen in relatie tot de risicobereidheid, en tenslotte,
6. extern verantwoording afleggen over het gevoerde risicobeleid via het jaarverslag.

Ter zake vermogensbeheer en financieel balansrisicomanagement neemt het fonds weloverwogen risico's om voldoende rendement te behalen die bijdragen aan het gewenste pensioenresultaat voor de deelnemers.

PFSR neemt maatregelen om risico's die het behalen van de doelstellingen bedreigen, zoals bijvoorbeeld operationele risico's, of het vertrouwen schaden, zoals bijvoorbeeld integriteitsrisico's, te beheersen en te mitigeren. Met het vaststellen van het risicobeleid stelt het bestuur vast welke risico's het kan en wil nemen: vastgelegd in respectievelijk de risicohouding en de risicobereidheid.

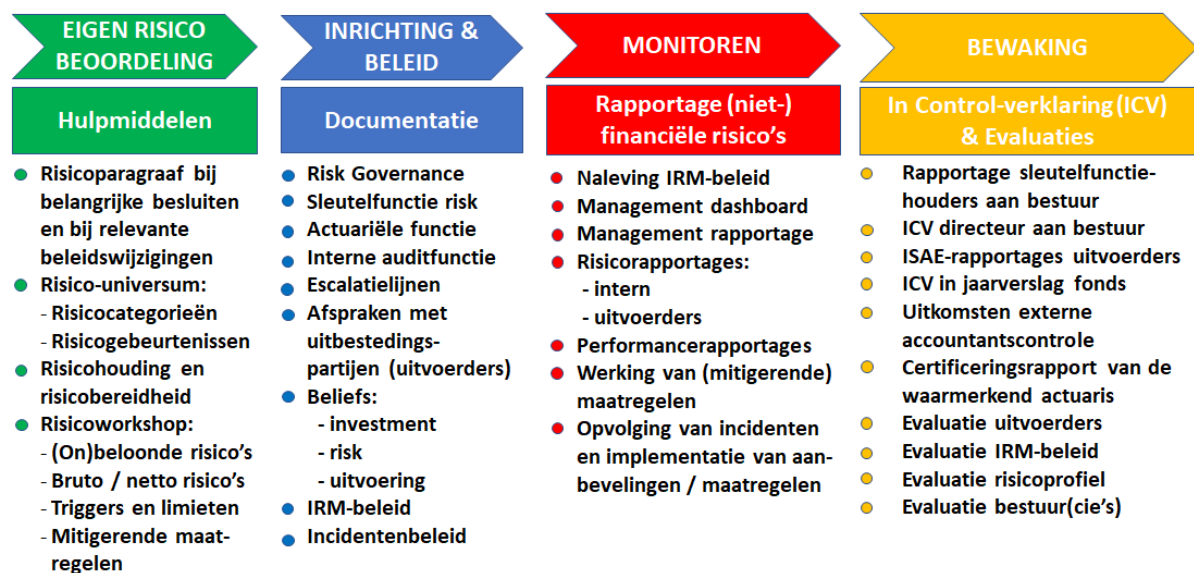
In de volgende paragrafen worden achtereenvolgens uitgewerkt:

- § 7.2 de risicomanagementcyclus;
- § 7.3 de risk governance;
- § 7.4 het risico-universum;
- § 7.5 de risicobeheersing

7.2 Risicomanagementcyclus

Het integraal risicomanagement krijgt handen en voeten via de risicomanagementcyclus. Deze cyclus bestaat uit een aantal stappen met periodieke herhaling. Via rapportages en notities vanuit respectievelijk het pensioenbureau, sleutelfunctiehouders en uitvoerders, worden het bestuur, de bestuurscommissies, de directeur en de RvT geïnformeerd over de werking van beheersmaatregelen zoals opgenomen onder monitoring en bewaking. Mede hierdoor krijgt het bestuur inzicht in de mate waarin zij 'in control' is en legt het bestuur respectievelijk de RvT vervolgens daarover verantwoording af aan het VO. Onderstaande figuur verduidelijkt deze cyclus en de stappen daarbinnen.

Cyclus van Integraal Risicomanagement (IRM)

Het fonds maakt gebruik van het door toezichthouder De Nederlandsche Bank gehanteerde risicomodel FIRM / FOCUS (*Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode met aandacht voor het bedrijfsmodel en gedrag/cultuur*) aangevuld met de COSO-ERM- principes als kader voor de inrichting van integraal risicomanagement. Dat wordt m.n. door de 'bullets' in de figuur geïllustreerd.

7.3 Governance Risicomanagement

Op hoofdlijnen houdt de risk governance in 'wie wat wanneer waarvoor verantwoordelijk' is ter zake integraal risicomanagement. Onderstaand wordt achtereenvolgens voor een aantal organen en de sleutelfunctie risicobeheer kort uitgewerkt wat hun verantwoordelijkheid is specifiek m.b.t. integraal risicomanagement.

RvT:

- Verantwoordelijk voor het toezicht op integraal risicomanagement.
- Legt hierover verantwoording af aan het VO.

Bestuur:

- Verantwoordelijk voor de inrichting en werking van het integraal risicomanagement.
- Verantwoordelijk voor de inrichting van de compliance functie en de aantoonbare naleving van wet- en regelgeving. Het bestuur hieraan gevolg geeft door de vaststelling van het compliance charter.
- Verantwoordelijk voor de inrichting van de bestuurscommissies en de vaststelling van de bestuurscommissiereglementen.
- Verantwoordelijk voor de aanstelling van de sleutelfunctiehouders risicobeheer, actuarieel en interne audit en dat deze SFH's onafhankelijk, eerlijk en objectief kunnen functioneren.

Beleggingscommissie (1^e lijn commissie):

- Verantwoordelijk voor het dynamisch balansrisicomanagement, direct daaraan relaterende compliance risico's en voor de monitoring van de beheersing van de financiële risico's.

Pensioen- en communicatiecommissie (1^e lijn commissie):

- Verantwoordelijk voor de beheersing van pensioen-juridische, communicatierisico's, direct daaraan relaterende compliance risico's en reputatierisico's.

Finance & Riskcommissie (2^e lijn commissie):

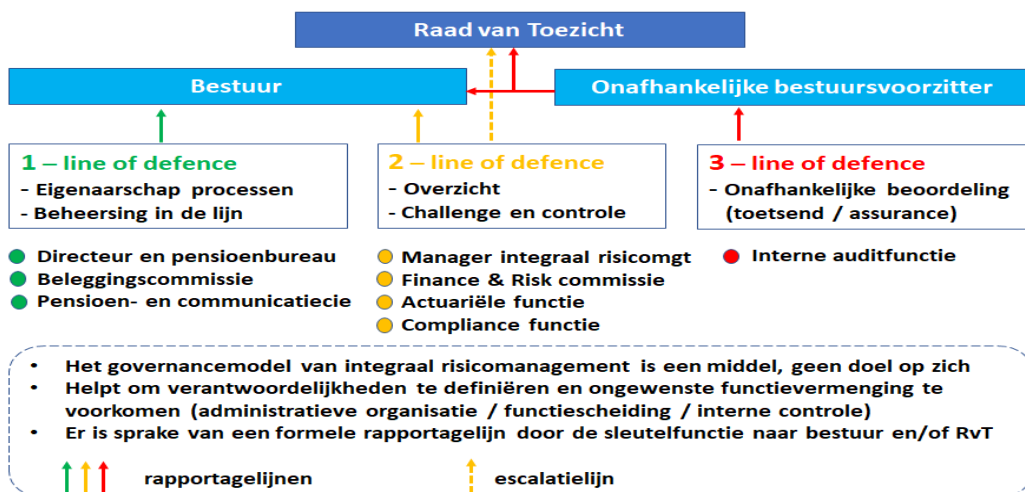
- Verantwoordelijk voor de bewaking van de beheersing van niet-financiële risico's.
- Verantwoordelijk voor de monitoring van integraal risicomanagement en de daarbij toegepaste interne beheerssystemen, waaronder administratieve organisatie en interne controle.

Manager integraal risicomanagement (functie- en werktitel):

- Als 2^e lijns-functionaris en als sleutelfunctiehouder en -vervuller risicobeheer aangesteld om mede invulling te geven aan de inrichting en werking van integraal risicomanagement en daardoor mede-ondersteunend naar het bestuur en bestuurscommissies.
- Risico-challenger: d.m.v. het opstellen van een onafhankelijk advies en/of oordeel bij relevante beleidsvoorstellen, belangrijke bestuursbesluiten en/of rapportages.
- Overleg voeren met de 2^e lijnfunctionarissen (risicobeheer en compliance) van de belangrijkste uitbestedingspartijen, t.w. pensioenuitvoeringsorganisatie en de fiduciaire vermogensbeheerder.
- Rapporteert aan het bestuur over de inrichting (opzet/bestaan) en werking van integraal risicomanagement fonds-breed.
- Verzorgt halfjaarlijkse SFH-rapportages t.b.v. het bestuur en de RvT.

Onderstaande figuur schetst de verdeling over organen en functionarissen met daarbij behorende taken.

Governance van IRM

7.4 Risico universum

De manager integraal risicomanagement actualiseert tenminste jaarlijks het risico-universum en deelt dit met het bestuur en/of haar commissies. Het daardoor geactualiseerde universum omvat de identificatie van de meest relevante risico's voor het pensioenfonds. Het universum is opgebouwd uit een vijftal geclusterde risicodomeinen waarbinnen verschillende niveaus (niveaus 2 t/m 4) zijn te onderscheiden:

1. *Risicodomeinen*: de belangrijkste risico's zijn verdeeld over 5 categorieën, t.w. (1) strategische risico's, (2) financiële risico's, (3) operationele risico's, (4) compliance risico's en (5) (niet-)financiële rapportagerisico's. Deze indeling sluit aan op de wettelijke vereisten van het BW (jaarverslag).
2. *Risicogebieden*: op hoofdniveau worden de niet-financiële risico's (1 t/m 5, exclusief 2) en de financiële risico's onderscheiden aansluitend bij de 5 risicodomeinen zoals hierboven omschreven. Daarbinnen worden door DNB en wetgever (SZW, MvF, MJz) risicogebieden onderscheiden, zoals bijvoorbeeld omgevingsrisico's, uitbestedingsrisico's en juridische risico's.
3. *Risicosoorten*: het laagste aggregatieniveau.
4. *Risicogebeurtenissen*. Dit zijn de oorzaken in de causale oorzaak-gevolg keten. Deze detailrisico's worden qua gevolgen geclusterd op niveau 3. En worden in deze ABTN niet verder uitgewerkt.

Jaarlijks wordt door het bestuur bepaald welke risico's de grootste aandacht behoeven ("dominante risico's": top 5 - 10 risico's). Onderstaand wordt het risico-universum t/m het 3^e niveau uitgewerkt. In totaal zijn er 4 risico-niveaus, het laagste niveau zijn de risicogebeurtenissen ('risk events').

Niveau 1: Risicodomein	Niveau 2: Risicosoort	Niveau 3: Risicobron
Strategisch	Omgeving	Economische, catastrofe-, (geo)politieke-, sociaal-demografische-, discontinuïteits-, systeem- en peer group pressure-risico's
	Business intelligence	Strategieformulering-, make or buy decision risk, model-, strategische communicatie-, technologisch- en reputatierisico's
Financieel	Rentemismatch	Landen-, valuta-, derivaten-, curvedraaiing-, convexiteit-, swapspread- en tegenpartij-risico's
	Zakelijke waarden	Markt- (aandelenkoers-), illiquiditeits- en valutarisico's
	Kredietrisico	Tegenpartij-, concentratie-, spread-, replacement- en valutarisico
	Verzekeringstechnisch risico	Arbeidsongeschiktheid-, sterfte- (kortleven), (macro) lang leven- en herverzekeringsrisico
	Inflatierisico	Bestedingsinflatie-, kosteninflatie-, monetaire inflatie- en verwachtingsinflatie-risico
	ESG-risico's	Milieu-, klimaat-, sociale-, governance- en reputatierisico's
	Treasury risico	Pensioenuitkering-, markt-, liquiditeit- & implementatierisico
Operationeel	Uitvoering	Besluitvorming-, implementatie-, privacy-, cyber- en business continuity risico's
	ICT-risico's	Veiligheid-, continuïteit-, menselijke fout-, toepassing-, technische-, outsourcing- en omgevingsrisico's
	Uitbesteding	(te grote) Afhankelijkheid van de uitvoerder, business continuity-, ICT-, uitvoering-, project-, contractuele (juridische)- en privacyrisico's
	Project	Besluitvorming-, governance-, planning-, communicatie-, kostenoverschrijding-, kwaliteit-, rapportage- en integriteitsrisico's
	Bewaarneming (custody effecten)	Business continuity-, project- en ICT-risico's
Compliance	Naleving wet- en regelgeving	Complexiteit, wijzigingen, regeldruk, aansprakelijkheid-, boete-, dwangsommen, aanwijzingen en reputatierisico
	Naleving fondsbeleid	Besluitvorming-, implementatie-, onderhoud-, reputatie- en aansprakelijkheidsrisico's
	Juridische risico's	Contract-, interpretatie-, aansprakelijkheid-, boete- en risico van dwangsommen

Niveau 1: Risicodomein	Niveau 2: Risicosoort	Niveau 3: Risicobron
	Integriteitsrisico's	Risico van financiële schendingen, belangenverstremeling, misbruik van informatie & lekken, misstanden, misbruik van positie & bevoegdheden, misbruik van middelen / overtredingen, ongewenste omgangsvormen en maatschappelijk ongewenst gedrag
	Fiscale inrichting risico's	Fiscale constructies, complexiteit van fiscale regels, veranderende regels (wijzigingen), jurisprudentie (open normen), fiscale fraude, aansprakelijkheidsrisico, verzuimboete en vergrijpboete
Rapportage	Boekhouding: financiële administratie & fiscale aangiften	Onjuiste en/of onvolledige boekhouding, boekhoudfraude, boete-, aansprakelijkheid- en reputatierisico
	DNB-rapportages en jaarverslag	Getrouwheid-, juistheid, aansprakelijkheid-, boete- en reputatierisico
	Stuurinformatie	Relevantie, tijdigheid, getrouwheid, vertrouwelijkheid en besluitvormingsrisico
	Pensioenadministratie en deelnemerscommunicatie	Robuustheid, flexibiliteit, governance, complexiteit pensioenregelingen, kwaliteit van pensioendata, life events, talloze wetswijzigingen gedurende levensloop deelnemer, kwaliteit van aanlevering data door werkgevers en overheidsinstanties

7.5 Risicobeheersing

Onder risicobeheersing wordt verstaan: het totaal aan maatregelen dat PFSR treft om het risico dusdanig te verminderen dat het restrisico binnen de risicobereidheid van PFSR valt.

Onderstaand volgt een samengevat overzicht van risicobeheersing door PFSR. Het oogmerk is dus niet om alle risico's en maatregelen te beschrijven, maar een goede indruk te geven van de aanpak, werkwijze en vastlegging. Bij de beheersing van de risico's speelt zowel PFSR als haar pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO), algemeen vermogensbeheerder (AVB), financieel balans-risico-manager (FBR-mgr) en vanaf 1 september 2020 de fiduciair vermogensbeheer (FVB) een rol. Laatste is ook verantwoordelijk voor de implementatie van het dynamisch balansrisicomanagement (DBRM) zoals opgenomen in het strategisch beleggingsplan.

Risico	Doel	Maatregelen
Rente (mismatch) risico, curverisico	Stabieler dekkingsgraad-ontwikkeling.	In het mandaat met de FBR-mgr worden de toegestane instrumenten omschreven zoals bijv. IRS (receiver, payer), receiver swaption en bepaalde typen obligaties. Beheersing door periodieke ALM-studie en het strategisch beleggingsplan, bewaking van de implementatie, stress testing en hedge-rapportages. ISAE 3402 type2-rapportage (jaarlijks) en IC-verklaring (IC: in control, op kwartaalbasis). Monitoring door het pensioenbureau (PB) en manager integraal risico-management. Bewaking door de BC.
Inflatierisico	Koopkracht-bescherming pensioen-uitkeringen.	Beheersing door o.a. ALM-studie, bewaking van de implementatie, stress testing en rapportages. In het mandaat met de FBR-mgr en later FVB worden de toegestane instrumenten omschreven zoals bijv. ILS (receiver, payer) en inflation linked bonds.
Valutarisico	Stabieler dekkingsgraad-	In het mandaat met de uitvoerder worden de toegestane instrumenten omschreven zoals bijv. FX-spots, FX-forwards en cross currency swaps. Beheersing door valuta

Risico	Doel	Maatregelen
	ontwikkeling.	afdeckingsbeleid, monitoring en bewaking van de implementatie d.m.v. valutahedgerapportage FBR-manager en later FVB.
Kredietrisico	Stabieler dekkingsgraad-ontwikkeling.	Beheersing door bewaking van de implementatie van het mandaat en rapportages. In de aan AVB en FBR-mgr en later FVB verstrekte mandaten zijn limieten en concentraties opgenomen m.b.t. landen, sectoren, ratings en/of uitgevers.
Aandelenkoersrisico	Koopkracht-bescherming pensioen-uitkeringen.	Risico begrensd door het bepalen van risico-budget en risicohouding. En d.m.v. diversificatie (geografisch, sectoren). Dit is vastgelegd in SAA, en beschreven in mandaat AVB en later FVB. Monitoring en bewaking d.m.v. rapportages. Betrokkenheid van PB, manager integraal risicomanagement en BC.
Rente (mismatch) risico, aandelenkoersrisico	Bescherming van de dekking-sgraad d.m.v. DG-regio's	Beheersing door o.a. het financieel crisisplan van het fonds, aanwijzing van een crisisteam en d.m.v. DBRM. In het mandaat futures als toegestaan instrument in geval van crisis.
Tegenpartijrisico Replacement risk Onderpandrisico Reputatierisico	Adequaate integraal risicomanagement.	Overeenkomsten inclusief richtlijnen met de uitvoerder. Alleen onderpand van hoog niveau accepteren. Spreiding over tegenpartijen en limieten. Beheersing door o.a. rapportages FBR-manager en later FVB, ISAE-type 2 rapportage (jaarlijks) en IC-verklaring (per kwartaal).
Compliancerisico	Adequate inrichting + Aantoonbare naleving van wet- en regelgeving	PFSR heeft een compliance charter vastgesteld. Daarnaast leveren de PUO en fiduciair vermogensbeheerder NNIP een compliance statement op halfjaarlijks. PFSR stelt zelf monitoringsrapportage op met daarin de uitgevoerde controles op het gebied van compliance. Compliance wordt als aandachtsgebied ook opgenomen in de halfjaarlijkse rapportages van de SF-houder risicobeheer.
Uitbestedingsrisico	Beheerste en integere bedrijfsvoering.	Er wordt verwezen naar het uitbestedingsbeleid van het fonds. Zie v.w.b. verdere beheersing o.a. SL-rapportages, de kwartaal IC-verklaringen van het management van de uitvoerders en ISAE-3402 type II rapportages.
Integriteitsrisico	Beheerste en integere bedrijfsvoering.	PFSR kent een eigen integriteitsbeleid. Periodieke uitvoering van een uitvoerige SIRA (Systematische Integriteits Risico Analyse). Zie v.w.b. verdere beheersing o.a. ook de IC-verklaringen van de verschillende uitvoerders.
Besluitvorming op basis van foutieve, en/of onvolledige informatie	Adequate verantwoordings- en stuurinformatie.	Contractueel zijn de gewenste rapportages en frequenties afgesproken met de uitvoerders en PFSR inclusief pensioenbureau. Verdere beheersing o.a. door agendering commissies en bestuur en door dagelijks toezicht directeur op medewerkers van het pensioenbureau. Aanstelling van sleutelfunctiehouders met rapportageplicht.

Voor een uitgebreide beschrijving van de integrale risicobeheersing van PFSR wordt hier verwezen naar het beleidsdocument "risicomanagementbeleid".

In het integraal risicomanagementbeleid en in de documentatie van risicoworkshops is bij de inventarisatie van bruto-risico's en de gewenste mate van beheersing rekening gehouden met de risicobereidheid per categorie risico's en per relevant risico daaraan getoetst.

Onderstaand wordt ter indicatie per categorie de risicobereidheid weergegeven.

Strategische risico's	Er is sprake van een hoge risicobereidheid: binnen bandbreedtes zijn (onbeloonde) risico's geaccepteerd.
Financiële risico's: o.a. beleggingsrisico's	Er is sprake van een hoge risicobereidheid m.b.t. beloonde risico's: binnen bandbreedtes zijn (onbeloonde) risico's geaccepteerd.
Operationele risico's	Er is sprake van een matige risicobereidheid: (onbeloonde) risico's zijn acceptabel, mits de gevolgen door het fonds relatief makkelijk te dragen zijn.
Compliance risico's	Lage risicobereidheid, het moet goed geregeld zijn. (sterke hygiëne)
Financiële verslag- gevingsrisico's	Lage risicobereidheid, het moet goed geregeld zijn. (sterke hygiëne)
Verdeling risicobereidheid: Volledig – (zeer) Hoog – Gemiddeld – Matig – Laag – Zeer laag/ Geen Meetlatindeling appetite: risicozoekend - risicotolerant - risiconutraal - risicomijdend – risicoafkeer - risicoloos	

Bijlage I Overzicht beleidsdocumenten

Hoofdstuk 3.1

1. Statuten en overzicht aan-en aftreden
2. Reglement beleggingscommissie
3. Reglement pensioen- en communicatiecommissie
4. Reglement finance & risicocommissie
5. Reglement raad van toezicht
6. Reglement verantwoordingsorgaan
7. Directiestatuut
8. Regeling Pensioenbureau verantwoordelijkheden

Hoofdstuk 3.2

9. Beleidsplan geschiktheidsbevordering
10. Beleidsdocument integriteitsbeleid
11. Beleidsdocument beloningsbeleid
12. Beleidsdocument diversiteitsbeleid en opleidingsplan

Hoofdstuk 3.4

13. Beleidsplan uitbesteding
14. Dienstverleningsovereenkomst BSG en SLA BSG
15. Verwerkersovereenkomst PFSR en BSG

Hoofdstuk 4

16. Uitvoeringsovereenkomsten met werkgevers de Volksbank, ATHORA, Stichting fonds 21 en Stichting beheer SNS Reaal
17. Pensioenreglementen 2018 en overgangsbepalingen
18. Beleidsplan deelnemerscommunicatie
19. Regeling geschillen en klachten

Hoofdstuk 5

20. Beleidsplan toeslagenbeleid
21. Beleidsplan financiële crisis

Hoofdstuk 6

22. Governance beleggingen
23. Fundamentele beleidsuitgangspunten verantwoord beleggen
24. Visie op maatschappelijk verantwoord beleggen
28. Beleidsdocument dynamisch balansrisicomanagementbeleid
29. Beleidsdocument derivatenbeleid

Hoofdstuk 7

30. Beleidsdocument Integraal risicomanagement
31. Compliance charter

Bijlage II Gehuwdheidfrequenties

Leeftijd	Mannen	vrouwen
18	0,06	0,10
19	0,13	0,20
20	0,20	0,30
21	0,27	0,40
22	0,34	0,50
23	0,41	0,60
24	0,48	0,70
25	0,55	0,80
26	0,59	0,82
27	0,63	0,84
28	0,67	0,86
29	0,71	0,88
30	0,75	0,90
31	0,79	0,90
32	0,83	0,90
33	0,87	0,90
34	0,91	0,90
35	0,95	0,90
36	0,95	0,90
37	0,95	0,90
38	0,95	0,90
39	0,95	0,90
40	0,95	0,90
41	0,95	0,90

leeftijd	mannen	Vrouwen
42	0,95	0,90
43	0,95	0,90
44	0,95	0,90
45	0,95	0,90
46	0,95	0,90
47	0,95	0,90
48	0,95	0,90
49	0,95	0,90
50	0,95	0,90
51	0,95	0,89
52	0,95	0,88
53	0,95	0,87
54	0,95	0,86
55	0,95	0,85
56	0,95	0,84
57	0,95	0,83
58	0,95	0,82
59	0,95	0,81
60	0,95	0,80
61	0,95	0,79
62	1,00	1,00
63	1,00	1,00
64	1,00	1,00
65	1,00	1,00

De gehuwdheidfrequenties in bovenstaande tabel zijn inclusief de verhoging van 0,05 van het vóór de pensioendatum gehanteerde tarief voor partnerpensioen. Deze opslag houdt verband met deelnemers met een niet-geregistreerde partnerrelatie waarvan de partner onder voorwaarden wordt gelijkgesteld met een huwelijkspartner. De tabelfrequenties van 1,00 zijn niet verhoogd.

Bijlage III Berekening Vereist Eigen Vermogen

Renterisico (S1)

Dit is het effect van een ongunstige wijziging van de rente/rentetermijnstructuur volgens onderstaande tabel.

S1 Rentefactoren						
looptijd	stijging	daling		looptijd	stijging	daling
1	2,05	0,49		14	1,33	0,75
2	1,79	0,56		15	1,33	0,75
3	1,65	0,61		16	1,32	0,76
4	1,55	0,64		17	1,32	0,76
5	1,49	0,67		18	1,32	0,76
6	1,44	0,7		19	1,32	0,76
7	1,4	0,71		20	1,32	0,76
8	1,37	0,73		21	1,32	0,76
9	1,35	0,74		22	1,32	0,76
10	1,34	0,75		23	1,32	0,76
11	1,33	0,75		24	1,32	0,76
12	1,33	0,75		25	1,32	0,76
13	1,33	0,75		26	1,32	0,76

Risico zakelijke waarden (S2)

De waardedaling van de zakelijke waarden die opgevangen moet kunnen worden is als volgt vastgesteld:

Zakelijke waarden	Waardedaling in %
aandelen ontwikkeld	30%
aandelen EM	40%
private equity	40%
niet-beursgenoteerd vastgoed	15%
correlatie	75%

Valutarisico (S3)

De daling van de valutakoersen ten opzichte van de euro die opgevangen moet kunnen worden is als volgt vastgesteld:

Valuta	Waardedaling in %
Valutarisico ontwikkeld	20%
Valutarisico opkomend	35%

Grondstoffenrisico(S4)

Het effect van een waardedaling met 35% moet opgevangen kunnen worden. Niet van toepassing op ons fonds.

Kredietrisico(S5)

Rating kredietvoelige beleggingen	Schok (stijging van de creditspread)
AAA europa	0,00%
AAA	0,60%
AA	0,80%
A	1,30%
BBB	1,80%
<=BB	5,30%
NR	5,30%

Verzekeringstechnisch risico (S6)

De vereiste solvabiliteit voor verzekeringstechnische risico's vloeit voort uit onvoorziene sterfterisico's als gevolg van procesrisico. Daarnaast zijn er onvermijdbare sterfterisico's, zoals de onzekerheid rondom de sterftetrend (TSO of 'langlevenrisico') en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA). Voor de bepaling van het vereist vermogen voor het verzekeringstechnisch risico (S6) zijn geen berekeningen voorgeschreven. De Nederlandsche Bank (DNB) biedt echter wel een methode als handreiking voor het maken van deze inschatting.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico (S7) Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in het standaardmodel de gevoeligheid van het eigen vermogen voor liquiditeitsrisico gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds het risicobeheer van het liquiditeitsrisico ook met oog op het prudent person beginsel en een beheerste bedrijfsvoering dusdanig op orde heeft dat het liquiditeitsrisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Concentratierisico (S8)

Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in het standaardmodel de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds een dusdanig gediversifieerde portefeuille aanhoudt dat het concentratierisico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Operationeel risico (S9)

Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is in het standaardmodel de gevoeligheid van het eigen vermogen voor operationeel risico gelijkgesteld aan 0%. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat een pensioenfonds het operationeel risico dusdanig beheerst dat het operationeel risico niet materieel is voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen.

Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt als volgt bepaald:

$(1,96 * \text{tracking error} + \text{TER}) * \text{de omvang van de actieve aandelenportefeuille}.$

Correlaties:

Rente & Inflatie	0,50	Correlatie tussen rente en inflatie wordt nu verondersteld op 50% ipv 80% onder het FTK
S ₁ en S ₂	0,40	Tussen S ₁ , S ₂ en S ₅ wordt onder nFTK correlatie verondersteld ten tijde van stress.
S ₁ en S ₅	0,40	
S ₂ en S ₅	0,50	

De volgens de gestandaardiseerde methode vastgestelde gewenste solvabiliteit voor de verschillende risico's wordt aangegeven met S₁ t/m S₆ en S₁₀.

Totaal risico

Het VEV is gelijk aan de uitkomst van de volgende formule uit het standaardmodel van DNB:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 \cdot p_{12} \cdot S_1 \cdot S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 \cdot p_{15} \cdot S_1 \cdot S_5 + 2 \cdot p_{25} \cdot S_2 \cdot S_5 + S_6^2 + S_{10}^2)}$$

waarbij $p_{12} = 0,40$ en $p_{15} = 0,40$ indien voor S₁ wordt uitgegaan van een rentedaling en nihil indien S₁ is gebaseerd op een rentestijging, en $p_{25} = 0,50$. p is de correlatiecoëfficiënt. Deze coëfficiënt geeft de correlatie weer tussen de verschillende risicocategorieën.

Er is bij het fonds geen sprake van andere materiële risico's dan welke in de gestandaardiseerde methode zijn meegenomen.

Wanneer PFSR niet beschikt over het vereist eigen vermogen, maar wel over het minimaal vereist eigen vermogen, stelt het bestuur een herstelplan op. Het herstelplan zal erop gericht zijn het eigen vermogen binnen 10 jaar ten minste gelijk te laten zijn aan het meest actuele vereist eigen vermogen.